

KONDA

Barometresi

TEMALAR

Çevre Bilinci ve Çevre Koruma
Mart 2018

(Bu rapor abonelerimizle yaptığımız sözleşmelere uygun olarak yayınlanmıştır.)

KONDA
ARAŞTIRMA VE DANIŞMANLIK

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ	4
2. ÇEVRE BİLİNCİ VE ÇEVRE KORUMA.....	5
2.1. Neden Çevre Bilinci ve Çevre Koruma?.....	5
2.2. Çevreye Etki.....	7
2.2.1. Evinizi nasıl ısıtılıyorsunuz?	7
2.2.2. En çok kullanılan ulaşım aracı	11
2.2.3. Çöpleri ayrıştırıyor musunuz?	13
2.3. Çevre Bilgisi.....	16
2.3.1. Düzensiz Hava Olaylarına Dair Görüşler	22
2.3.2. Hava Kirliliğine Dair Görüşler	24
2.4. Çevre Konusunda Görüşler	26
2.5. Çevre Konusunda Öncelikler.....	32
2.6. Çevre Tartışmaları, HES, Nükleer Enerji ve Kömür	33
2.6.1. Nükleer enerji santralleri	33
2.6.2. HES'lere dair görüşü	37
2.6.3. Türkiye'de kömür üretimi.....	41
2.7. Küresel Isınma	45
3 ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ	50
3.1. Araştırmanın Genel Tanımı.....	50
3.2. Örneklem.....	50
4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI.....	52
4.1. Deneklerin Profili	52
4.2. Çevre Bilinci ve Çevre Koruma.....	56
5. TERİMLER SÖZLÜĞÜ	64
5.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler.....	65

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu raporun dayanağı olan araştırma 3-4 Mart 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, 30 ilin merkez dahil 100 ilçesine bağlı 147 mahalle ve köyünde 2595 kişiyle hanelerinde yüzyüze görüşülmüştür.

AYIN TEMASI: ÇEVRE BİLİNCİ ve ÇEVRE KORUMA

Çevre konusu, kamu sağlığını ve güvenliğini ilgilendiriyor ve ekonomik ve sosyal etkileri üzerinde toplumsal yaşam pratikleriyle doğrudan ilişkili bir konu. Bundan dolayı, bu ayın teması olarak çevre bilincini seçtik ve teması yine çevre olan Mart'12 Barometresi'nin bulgularıyla karşılaştırdık.

Isıtmada kömürden doğalgaza gözle görülür dönüşüm

İnsanların çevreye etkilerini ısınma, ulaşım, atıklar ve enerji verimli ürünler üzerinden ele aldık. İlk dikkat çeken bulgulardan biri son 6 yılda evini doğalgazlı kombi ile ısıtanlar yüzde 47'ye kadar çıkarken, kömür kullanımının yüzde 53 mertebesinde yüzde 32'ye kadar inmiş olması. Kömür kullanımının azalması evsel ısınma kaynaklı hava kirliliğinin azalmasına geliyor. Bu değişimde, metropolleşmenin yanısıra, apartman stoğunun artması ve müstakil, geleneksel evlerde kömür yakarak soba ile ısınmaktan, apartmanlarda doğalgaz yakarak kombi ile ısınmaya doğru geçilmesinin etkisi görülüyor.

Ulaşımdaki değişimler ise çevreye etki açısından ısınma kadar olumlu yönde olmamış. Toplumun yarısı ulaşım için en sık olarak toplu taşımayı kullansa da son 6 yıl içinde otomobil kullananlar yüzde 22'den yüzde 31'e çıkmış. Toplu taşımayı en sık kullananlar arasında öğrenciler ve metropollerde yaşayanlar ön plana çıkarken, üst düzey çalışanların ve kentlerde yaşayanların otomobili ortalamasının üstünde kullanması dikkat çekiyor.

Çöp atarken kağıt, plastik, cam şişeleri ilgili konteynıra atmak veya çöpleri ayrıştırmak gibi pek yaygın olmayan pratiklerin 2012'den bu yana çok daha yaygınlaştığını iddia etmek pek mümkün görünmüyor. 2012'de yüzde 21'in sahip olduğu bu pratiklere bu ayki araştırmaya göre yüzde 26 sahip.

Çevre sorunu deyince çarpık kentleşme vurgulanıyor

Çevre sorunu deyince kişilerin aklına ne geldiği sorulduğunda gelen cevaplara göre çevre sorununu doğru tarif edebilenler biraz artmış görünse de, bu ayki bulgularda esas olarak 2012'ye kıyasla çarpık kentleşme ve ona bağlı altyapı, ulaşım, gürültü kirliliği gibi sorunların daha ön planda olması dikkat çekiyor. Hava kirliliği de çevre sorunu deyince ilk akla gelen ifadelerden biri. İnsanların yaşadıkları yerde kendilerini doğrudan etkileyen çevre sorunu sorulduğunda, hava kirliliği ve çarpık kentleşme ilk sırada geliyor.

Toplum çevreye zarar verilmesi karşı çıkıyor

Çevreye dair görüşleri sorduğumuz birkaç soruya verilen cevaplar, toplumun çevre sorunlarının çok büyük oranda farkında olduğunu ve çevreye zarar verecek politikaları ve uygulamaları desteklemediğini gösteriyor:

- ✓ Yüzde 76: Son yıllarda sel, fırtına, aşırı sıcaklık ve kuraklık gibi düzensiz hava olayları arttı.
- ✓ Yüzde 68: Son yıllarda yaşadığım yerde hava kirliliği arttı.
- ✓ Yüzde 68: Baraj yapmak için bazı bitki ve hayvan türleri feda edilemez.
- ✓ Yüzde 68: “Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir” ifadesi yanlış.
- ✓ Yüzde 69: Çevre kirliliğinin nedeni büyük şirketlerin kaynaklarını sınırsız kullanmalarıdır.
- ✓ Yüzde 89: Çevreyi kirleten şirketlere, daha caydırıcı cezalar verilmelidir.

Bu görüşler, yaş, eğitim, dindarlık gibi faktörlerin kısmi bir etkisi görülse de, farklı toplumsal kümelerde çok ayrıışmıyor. Ak Parti ve MHP seçmenleri hükümetin politikalarına daha yakın olan görüşlere daha yakın dursalar da, toplum genelinden çok ayrıışmıyorlar.

Yenilenebilir enerji kaynakları en öncelik enerji politikası

Araştırmada görüştüğümüz kişilere enerji politikası olarak sunduğumuz 4 seçeneğin tümü oldukça öncelikli görülse de, yüzde 85 ile “güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi” ilk öncelik olarak değerlendirildi. Bunu az enerji tüketenlere vergi indirimi, binalarda enerjinin verimli olarak kullanılması, enerji konusunda bağımsız olmak için yerli kaynakların kullanılması ve toplu taşımının yaygınlaştırılması takip etti. Toplumsal kümeler arasında hangi alanların daha öncelikli enerji politikası olması gerektiği konusunda temelde bir farktan bahsetmek mümkün değil.

Toplum HES, nükleer ve kömüre karşı; güneş ve rüzgar enerjilerini destekliyor.

Toplumun yüzde 66’sı nükleer santral kurulmasına, yüzde 67 hidroelektrik santral kurulmasına ve yüzde 88’i kömür kullanımına devam edilmesine karşı çıkıyor. Bu konularda siyasi görüş etkili olsa da, bu tür santral ve enerji kaynaklarını destekleyenler hiçbir kümenin yarısından fazlasını oluşturmuyor.

Bu konuyu insanların gündelik hayatlarını doğrudan ilgilendirecek hale getirip yaşadıkları yerde en çok ne tür santrallerin kurulmasını tercih ettiklerini ve karşı çıkacaklarını sorduğumuzda, güneş ve rüzgar santralleri destek görürken, nükleer, HES ve kömür neredeyse hiç desteklenmedi. Toplumun yüzde 70’i yaşadığı yerin yakınlarında nükleer santrallerin yapılmasını istemezken, bunu kömür yüzde 54 ve HES yüzde 30 ile takip etti. Jeotermal ve doğalgaz santralleri kurulması konusunda nötr bir yaklaşım olmasından dolayı toplumun fosil enerji kaynaklarına karşı çıktıklarını doğrudan iddia edemesek de, özellikle kömürün yerine nükleer ve HES gibi daha riskli ve çevreye zarar verebilecek çözümler getirilmesi yerine, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını açıkça desteklediklerini iddia edebiliriz.

Çevre bilinci ve çevre koruma teması çevreye dair kamuoyundaki tartışmaların muhataplarının basit bir ifadeyle sadece hükümet ve çevreci örgütler olmadığını, toplumun genelinin çevre bilincine sahip olduğunu ve çevreye zarar veren enerji politikalarını desteklemediğini gösteriyor.

2. ÇEVRE BİLİNCİ VE ÇEVRE KORUMA

2.1. Neden Çevre Bilinci ve Çevre Koruma?

Küreselleşen dünyada, çevre sorunları giderek her ülkenin en önemli sorunlarından biri haline geliyor. Ekonomik, sosyal ve siyasal yönleriyle çevresel etki yaratacak olan kararlar, doğrudan insanların yaşam alanlarını etkiliyor. Çevre kirliliği bu açıdan yaşam kalitesinin değerlendirilmesinde en önemli kriterlerden biridir. Türkiye gibi yoğun siyasal ve ekonomik gündemleri olan coğrafyalarda, çevre gibi konular gündemde daha az yer bulabiliyor. Ancak, çevresel konular kamu sağlığını ve güvenliğini doğrudan ilgilendirir. Aynı zamanda ekonomik ve diğer sosyal etkileri üzerinden günlük toplumsal yaşam pratikleriyle doğrudan ilişkili konulardır. Bu nedenle, Türkiye’de yurttaşların çevreye ilişkin konulardaki görüşleri ile çevresel konuların günlük hayattaki tercihlerini nasıl etkilediğini görmek amacıyla çevre bilinci temasını, bu ayki Barometre teması olarak belirledik.

KONDA olarak, bu ayki araştırmamızı, çevre bilinci ve çevre koruma teması kapsamında hazırlarken, iki temel noktayı incelemeye çalıştık. Öncelikli olarak, görüşülen kişilerin bakış açıları üzerinden yaşam alanlarında çevre ile ilişkili sorunların artıp artmadığını gözlemlemeyi ve günlük hayatlarında çevreye ilişkin konuları ne düzeyde önceliklendirdiklerine ve kararlarına nasıl yansıtıklarına dair verileri görebilmeyi hedefledik. Araştırma kapsamında sorulan sorular ile çevresel konular ve toplumsal yaşam pratikleri arasındaki ilişkiyi inceleme şansı bulabildiğimizi düşünüyoruz.

KONDA Barometresi’nin 8 yıldır devam eden bir araştırma dizisi olduğunu dile getiriyoruz. Bu durum, Türkiye toplumunu anlama konusunda bize bazı avantajlar sağlıyor. Örneğin Mart’18 Barometresi teması olan “çevre bilinci ve çevre koruma” konusunda anket formunu tasarlarken Mart’12 Barometresi’ndeki¹ bazı soruları da ekledik. Dolayısıyla altı yıllık bir zaman dilimi içindeki değişimleri görebiliyoruz.

Araştırma sonuçlarının detaylarına baktığımızda, özellikle hava kirliliğinin toplumun en çok arttığını düşündüğü sorun olarak ön plana çıktığını görüyoruz. Görüşülen kişiler hava kirliliğinin bir yandan arttığını gözlemlediklerini ifade ederken, diğer bir yandan da öncelikli sorunların başında ifade ediyorlar. Ayrıca, kentsel alanda hava kirliliğinin artışına sebep olabilecek şahsi araçların kullanımında da artış olduğunu gözlemliyoruz.

Araştırmada aynı zamanda, enerji konularındaki tercihler ve iklim değişikliği konusunda görüşler de soruldu. Görüşülen kişiler, güneş ve rüzgar gibi temiz enerji üretim yöntemlerinin tercih edilmesi gerektiğini ifade ederken, nükleer ve kömür gibi çevreye zararlı olabilecek yöntemleri ise desteklemediklerini belirtiyorlar. Türkiye’de halk iklim değişikliğinin yaşandığını düşünüyor ve büyük çoğunlukla iklim değişikliği konusunda endişeliler.

¹ <http://konda.com.tr/tr/rapor/cevre-bilinci-arastirmasi/>

2.2. Çevreye Etki

İnsanların günlük hayat pratiklerinin çevre ile doğrudan ilişkisi var. Bu araştırmada da kişilerin çevreye ne kadar duyarlı olduklarını ölçebilmek için bir dizi soru yönelttik. Bu soruların arasında çöpleri ayrıştırma, yeni bir ürün alırken enerji verimliliğine dikkat etme ve toplu taşıma kullanmayı tercih etme gibi, karar alındığı anda uygulamaya geçilebilecek tüketim ve yaşam pratiklerin yanısıra, hanelerinin nasıl ısıtıldığını da sorduk.

2.2.1. Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz?

Bu bağlamdaki ilk sorumuz olan “Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz?” hava kirliliği ve enerji verimliliği açısından önem arz ediyor. Hanelerin neredeyse yarısı enerji kaynağı olarak doğalgaz kullanan kombi ile ısındığını belirtirken odun-kömür yakarak soba kullananlar yaklaşık olarak üçte birlik bir kesimi oluşturuyor.

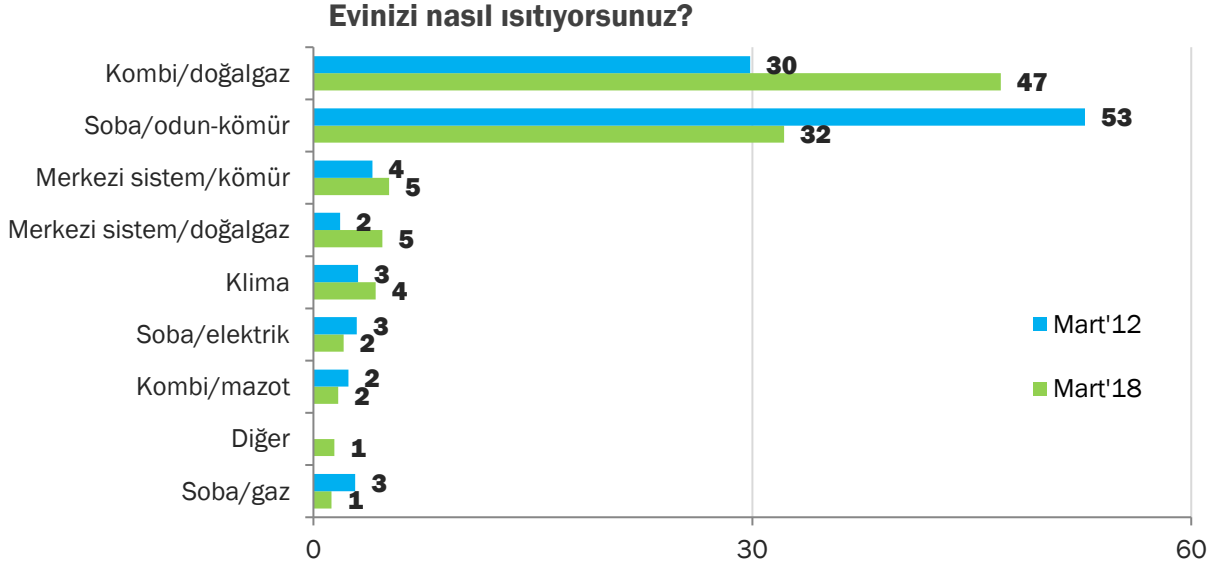

Oysaki altı yıl önce hanelerin yüzde 30'u kombi/doğalgaz, yaklaşık yarısı da soba/odun-kömür ile ısınyordu. Buradan hareketle doğalgazın Türkiye'de gözle görülür oranda yayıldığını söyleyebiliriz. Soba ile evin tamamını ısıtmak kolay değilken, kombi/doğalgaz ile artık mümkün hale geldiğini hesaba kattığımızda evin kullanım pratiklerinin değiştiğini de iddia edebiliriz. Nitekim 6 yıl önce insanların yüzde 37'si sobalı müstakil geleneksel evlerde, yüzde 28'si ise kombili apartman dairelerinde yaşıyordu. Halbuki bu ayki ölçümümüze göre sobalı geleneksel evlerde yaşayanlar yüzde 24'e inerken, kombili apartman dairelerinde oturan yüzde 40'a çıkmış durumda.

Her odanın eşit şekilde ısıtılabilmesi, aile bireylerinin veya çocukların ayrı odalarda zaman geçirmesine imkân tanıyor. Hane içi mekân kullanımının bu şekilde değişmesinin, zaman içinde, yemeklerin beraber yenmesinden, televizyon izleme alışkanlıklarına, hanede birlikte geçirilen zamanı da şekillendireceğini öngörmek yanlış olmayacaktır.

Enerji verimliliği konusunda ise, Türkiye'nin resmi politikası binalarda enerji verimliliği açısından daha etkili olan merkezi ısınma sistemlerini destekliyor. 2009 yılında yürürlüğe giren

“Binalarda Enerji Performans Yönetmeliği”² gereği yeni yapılan, toplam kullanım alanı 1000 metrekareden büyük binaların merkezi ısıtma sistemlerini kullanması gerekiyor. 56 milyon seçmeni temsil eden örneklemimizde, 2012 – 2018 yılları arasında, doğalgaz merkezi sistem kullanıcılarındaki 3 puanlık artış, yaklaşık 1 milyon 700 bin kişiye denk geliyor. Hane kişi sayısı ortalaması üzerinden kabaca bir hesaplama yaparsak, 6 yıl içinde yaklaşık 425 bin hanenin merkezi sistem/doğalgaz sistemine geçtiğini söyleyebiliriz.

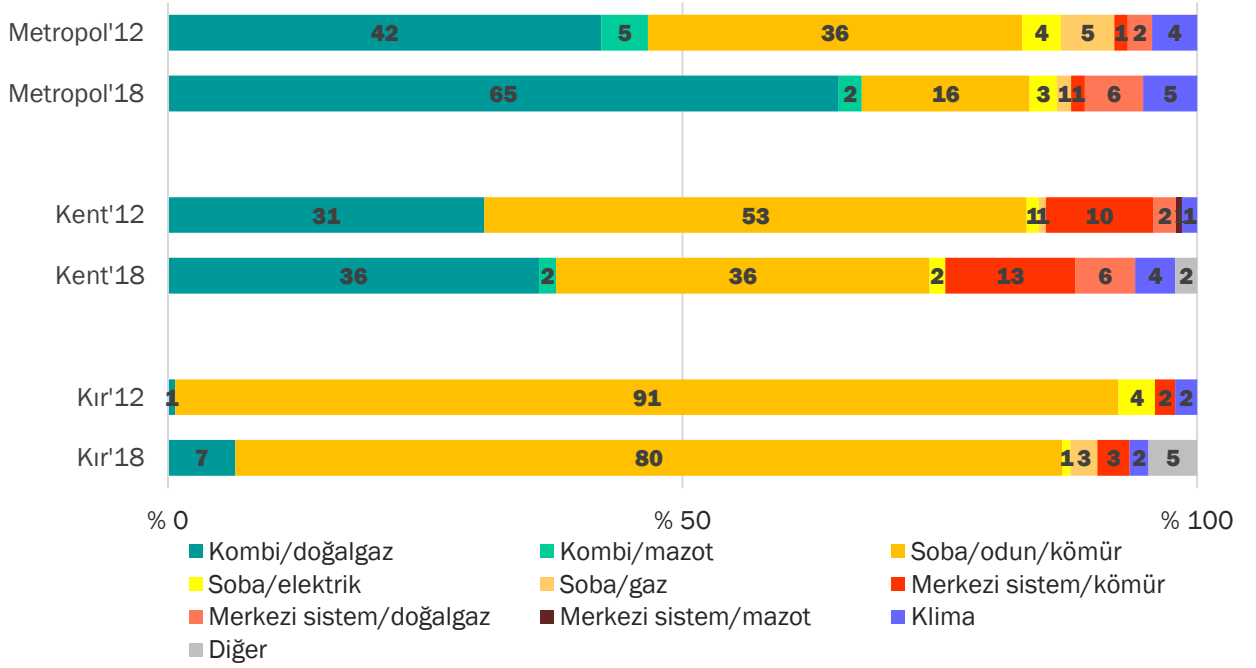
Aynı soruyu kır-kent-metropol bağlamında analiz ettiğimizde metropollerde yaşayanların yüzde 65'inin evini kombi/doğalgaz ile ısıttığını görüyoruz. Bu oran altı yıl önce yüzde 42 idi. Dolayısıyla yerleşim tipine göre baktığımızda bu alandaki dönüşümün temel kaynağının metropoller olduğunu görüyoruz. Yine de metropollerde yaşayıp evini soba/odun-kömür ile ısıtan yüzde 16'lık bir dilim mevcut.

Kentlere baktığımızda ise evini soba/odun-kömür ile ısıtanların yine azaldığını ama kombi ile birlikte kömür-doğalgaz kullanarak merkezi sistemle ısınanların da metropoldekilere kıyasla daha fazla arttığını görüyoruz. Metropollerde merkezi sistemi az ölçmemizin sebebi kapalı, güvenli sitelerde daha zor anket yapabilememiz olabilir. Kırlarda ise her on hanenin 8'i hâlâ soba/odun-kömür ile ısıtılıyor.

² <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081205-9.htm>

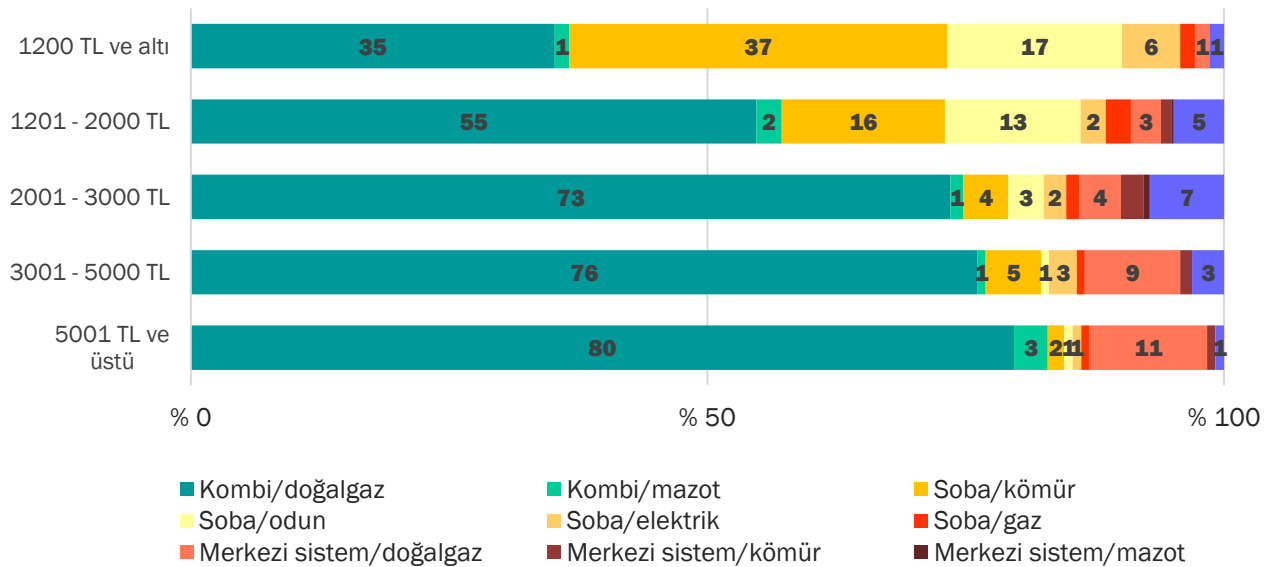
Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz?

Metropolde yaşayanları biraz daha detaylı incelediğimizde hane geliriyle ev ısıtma şeklinin ilişkisini çarpıcı şekilde görüyoruz. Metropolde yaşayanların yüzde 16'sı evini soba/kömür-odun ile ısıttığını belirtirken, metropolde oturan ve hane gelirini 1200 lira altında olarak belirtenler arasında bu oran yüzde 54'e kadar çıkıyor.

Aylık hane gelirinin 5001 TL ve üzerinde olduğunu belirtenlerin yüzde 80'i kombi/doğalgaz, yüzde 11'i de merkezi sistem/doğalgaz cevabını veriyor.

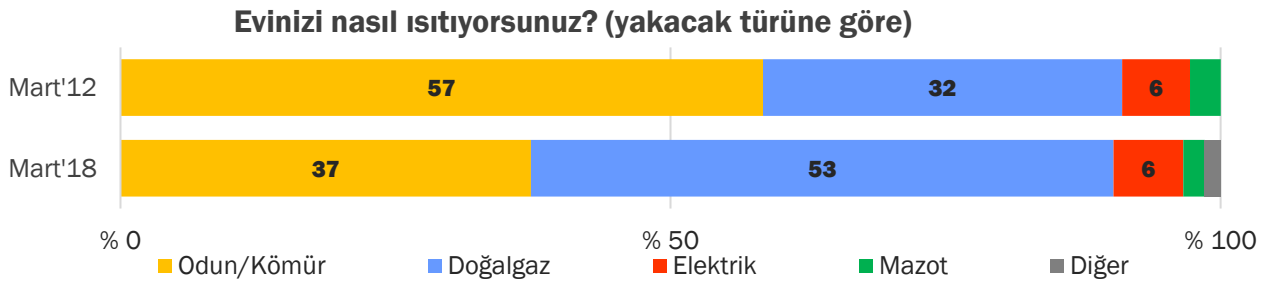
Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz?/ Hane geliri (sadece metropollerde)

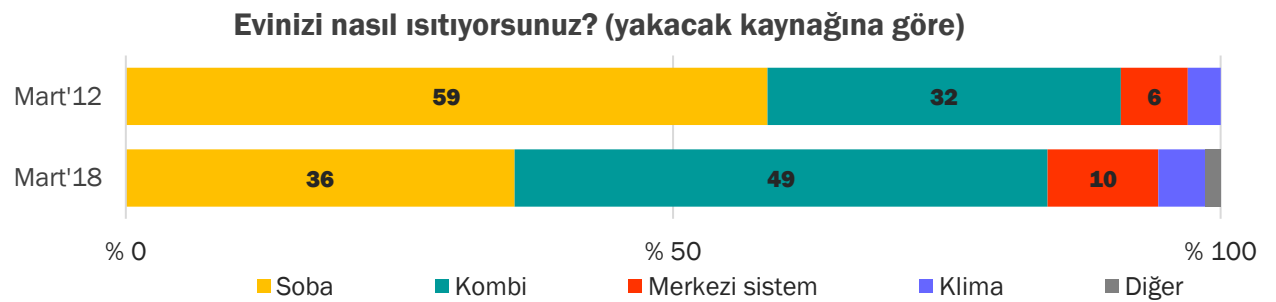

Aynı soruya dair analizi kısaca yakacak türüne göre yaptığımızda Mart 2012’de her on haneden 3’ü evini doğalgazla ısıtırken, bugün bu oran her on haneden 5’i boyutuna gelmiş durumda. Dolayısıyla geçtiğimiz altı yıl içerisinde odun-kömür ile ev ısıtanların önemli bir kısmının doğalgaz ile evlerini ısıtmaya başladıklarını söyleyebiliriz.

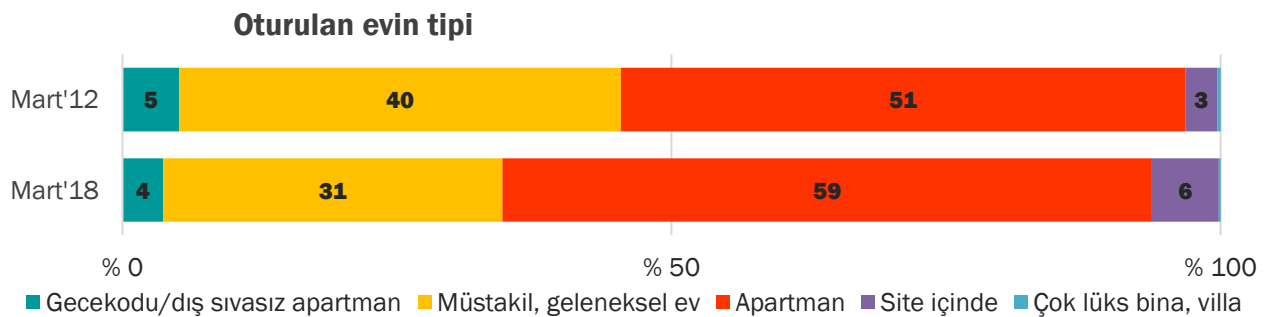
Kömür kullanımının azalması, aynı zamanda evsel ısınma kaynaklı hava kirliliğinin azaldığı anlamına da geliyor.

Benzer şekilde birincil yakacak kaynağı da sobadan kombiye dönmüş durumda ve bugün hanelerin yarısında kombi var.

Evin nasıl ısıtıldığı konusunda doğalgazın yaygınlaşmasının önemli bir etken olduğunu belirtmiştik. Ayrıca kişilerin gelir durumu ile evlerini nasıl ısıttıkları konusunda bir ilişki olduğunu da ifade etmiştik. Bu noktada bir diğer önemli etken de oturlan evi tipi ve bu konuda altı yılda yaşanan değişim. Altı yıl önce görüştüğümüz kişilerin yüzde 54’ü apartmanda veya site içerisinde otururken, bu oran bugün yüzde 65 oranına gelmiş durumda. Bu da toplumsal dönüşüm açısından önemli bir veri.

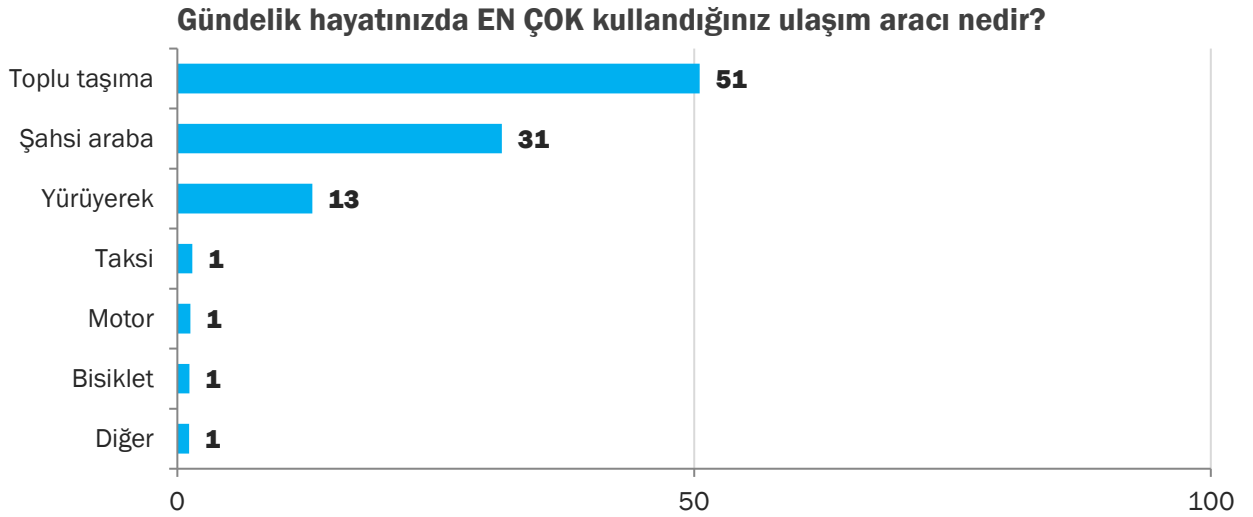

2.2.2. En çok kullanılan ulaşım aracı

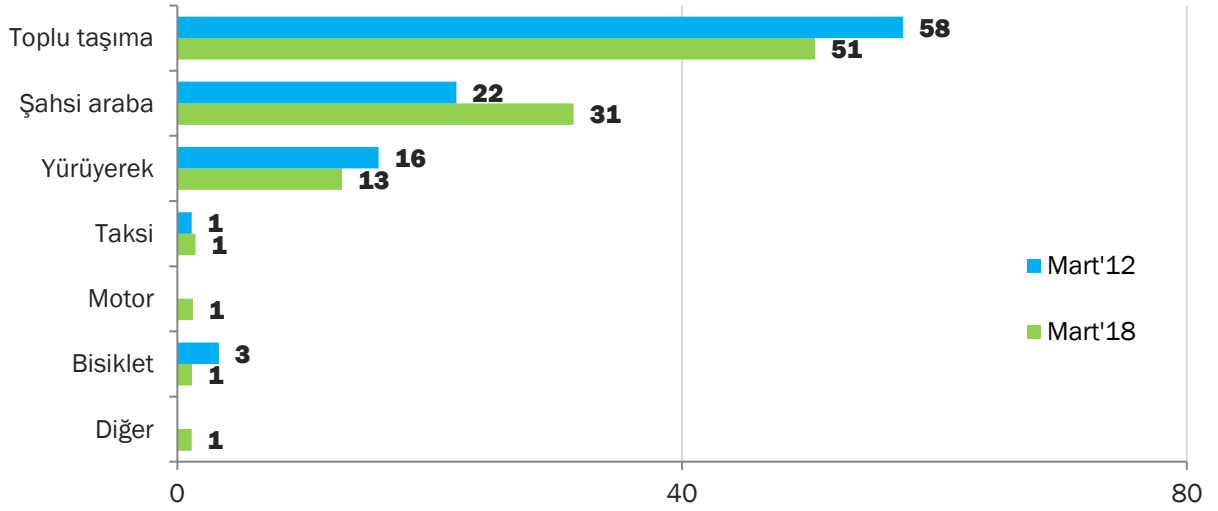
Kentsel alanda şahsi araçlar gibi ulaşım tercihleri, başta Dünya Sağlık Örgütü olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından hava kirliliğinin birincil sebepleri arasında gösterilirken, toplu taşıma ve bisiklet gibi ulaşım tercihlerinin yaygınlaştırılması öneriliyor. Bu nedenle, tema kapsamında sorduğumuz diğer bir soru, gündelik hayatta en çok kullanılan ulaşım aracına dairdi. Elbette bir kişi birden fazla ulaşım aracını kullanıyor olabilir ama kıyaslayabilmek adına görüştüğümüz kişilerden “en çok” kullandıklarını söylemelerini, yani sadece bir cevap vermelerini istedik.

Türkiye toplumunun ya toplu taşıma araçlarına bindiğini ya da şahsi arabasını kullandığını söyleyebiliriz. Toplumun yarısı en çok toplu taşımayı, yaklaşık olarak üçte biri de şahsi arabasını kullandığını söylüyor.

2012 yılındaki verimizle kıyaslayınca toplu taşıma kullananların azaldığını ve şahsi arabanın arttığını görüyoruz.

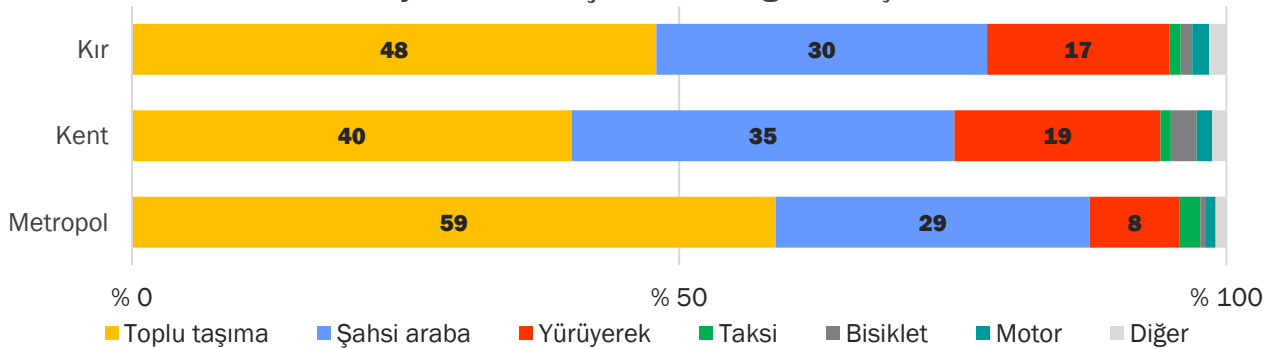
Gündelik hayatınızda EN ÇOK kullandığınız ulaşım aracı nedir?

Yerleşim türüne göre baktığımızda toplu taşımayı en çok metropolde yaşayanların tercih ettiğini söyleyebiliriz. Metropolde yaşayanlardan sonra toplu taşımayı en çok tercih edenler kırsalda yaşayanlar.

Şahsi araba kullanımı en çok kentlerde görülüyor. Yürümeyi tercih edenlerse en az metropolde yaşayanlar arasında görülüyor. Bu durumun metropollerin ölçeğinin büyüklüğünden ötürü yürüyerek bir yere ulaşmanın zorluğundan kaynaklandığını tahmin edebiliriz.

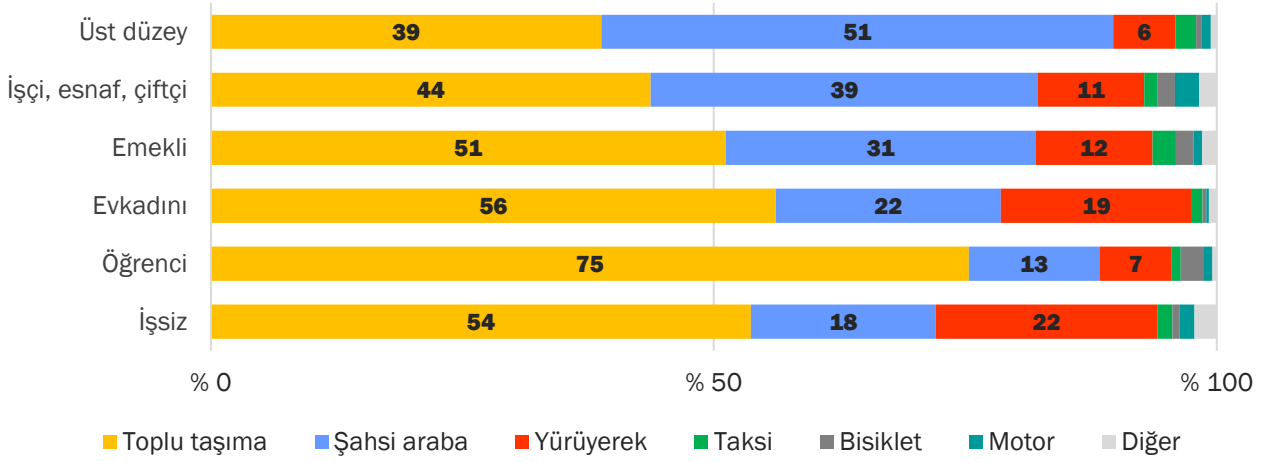
Gündelik hayatınızda EN ÇOK kullandığınız ulaşım aracı nedir?

Çalışma durumuna göre analiz yaptığımızda ise yürümeyi en çok işsizlerin, şahsi arabayı üst düzey çalışanların, toplu taşımayı ise öğrencilerin tercih ettiğini görüyoruz. Türkiye genelinde her dört öğrenciden üçü ulaşım için en çok toplu taşımayı kullanıyor.

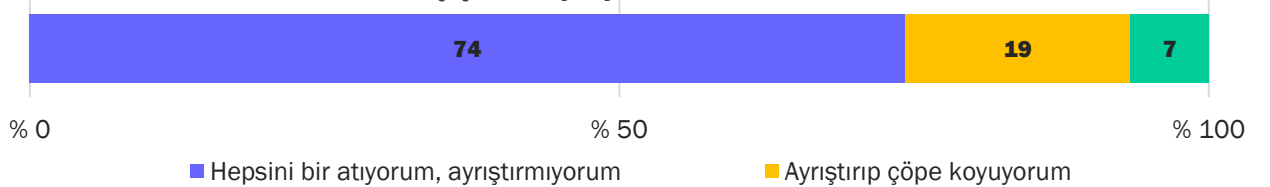
Günelik hayatınızda EN ÇOK kullandığınız ulaşım aracı nedir?

2.2.3. Çöpleri ayrıştırıyor musunuz?

Evsel atıkların, oluşumundan bertaraf edilmesine kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden bir şekilde yönetilmesi ve geri dönüştürülerek ekonomiye kazandırılması, bir başka önemli konu. Karşılaştırma yapabileceğimiz bir diğer soru ise çöplerin ayrıştırılıp ayrıştırılmadığına yöneliktir. Grafikte gördüğümüz gibi her dört haneden üçünde çöpler ayrıştırılmadan atılıyor. Yaklaşık yüzde 20 ayrıştırarak çöpe koyduğunu belirtirken, yüzde 7'lik bir kesim de cam/kağıt konteynırına atıklarını belirtiyor.

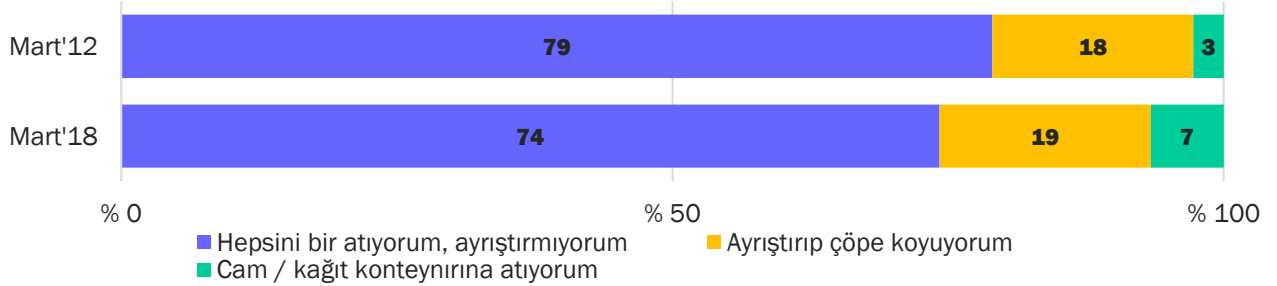
Çöplerinizin hepsini aynı yere mi atıyorsunuz? Kağıtları, plastikleri, cam şişeleri ayrıştırıyor musunuz?

Altı yıllık kıyaslama yaptığımızda bu konuda kayda değer bir değişim olmadığını görüyoruz. Mart 2012'de ayrıştırma yapmayanlar yüzde 79 iken, bugün bu oran yüzde 75'te. Diğer yandan çöpleri ayrıştırıp cam/kağıt konteynırına atanların yüzde 3'ten yüzde 7'ye çıkması önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

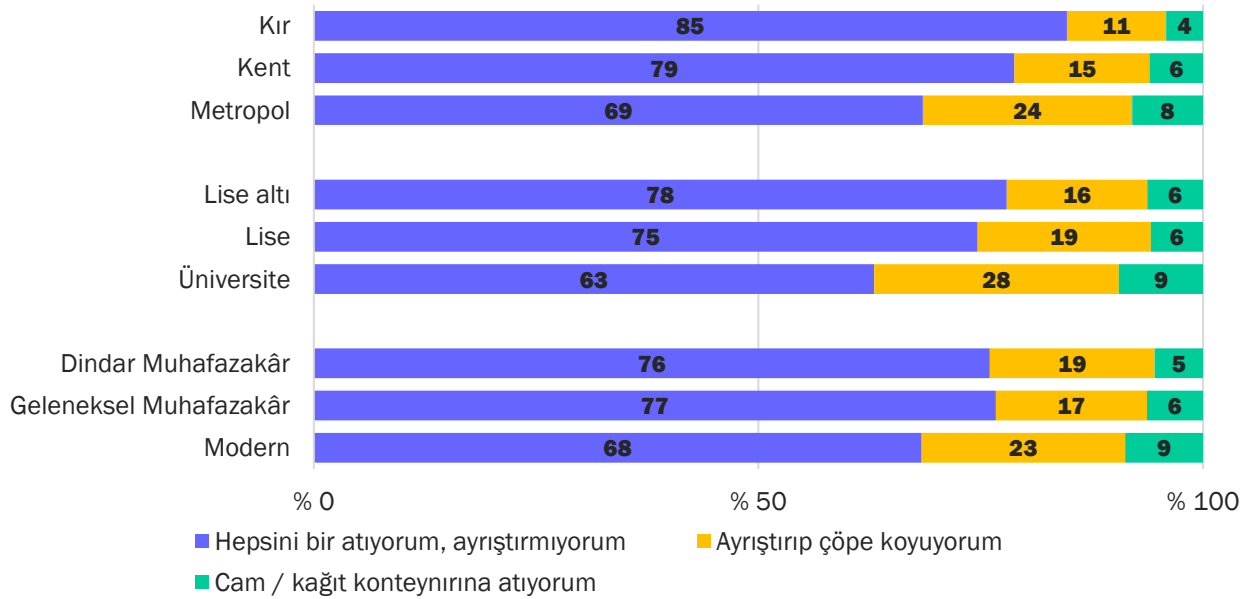

Çöplerinizin hepsini aynı yere mi atıyorsunuz? Kağıtları, plastikleri, cam şişeleri ayırıyor musunuz?

Çöpleri ayırıştırarak atma pratiği eğitim arttıkça ve kırdan metropole geldikçe artıyor. Hayat tarzına göre bakıldığında da kendi hayat tarzını Modern olarak tanımlayanlar çöplerini ayırıştırma pratiğine biraz daha fazla sahipler.

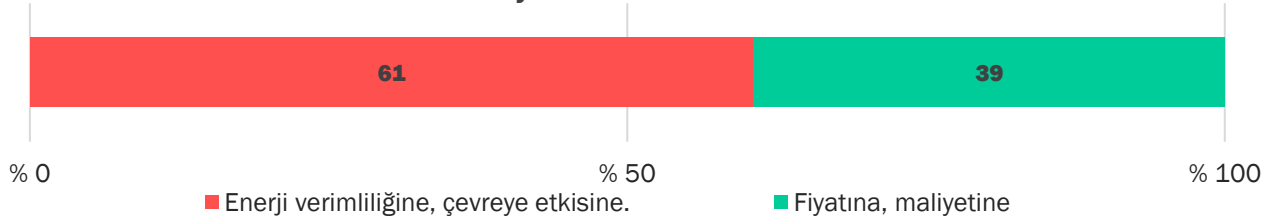
Çöplerinizin hepsini aynı yere mi atıyorsunuz? Kağıtları, plastikleri, cam şişeleri ayırıyor musunuz?

Kişilerin gündelik hayat pratiklerinde çevreye ne kadar duyarlı davrandıklarını anlayabilmek için beyaz eşya, ampul gibi ürünleri satın alırken nelere dikkat ettiklerini sorduk. Görüşüğümüz her beş kişiden üçü bir ürünü satın alırken “enerji verimliliğine, çevreye etkisine” dikkat ettiğini belirtirken, ikisi “fiyatına, maliyetine” önem verdiğini söyledi.

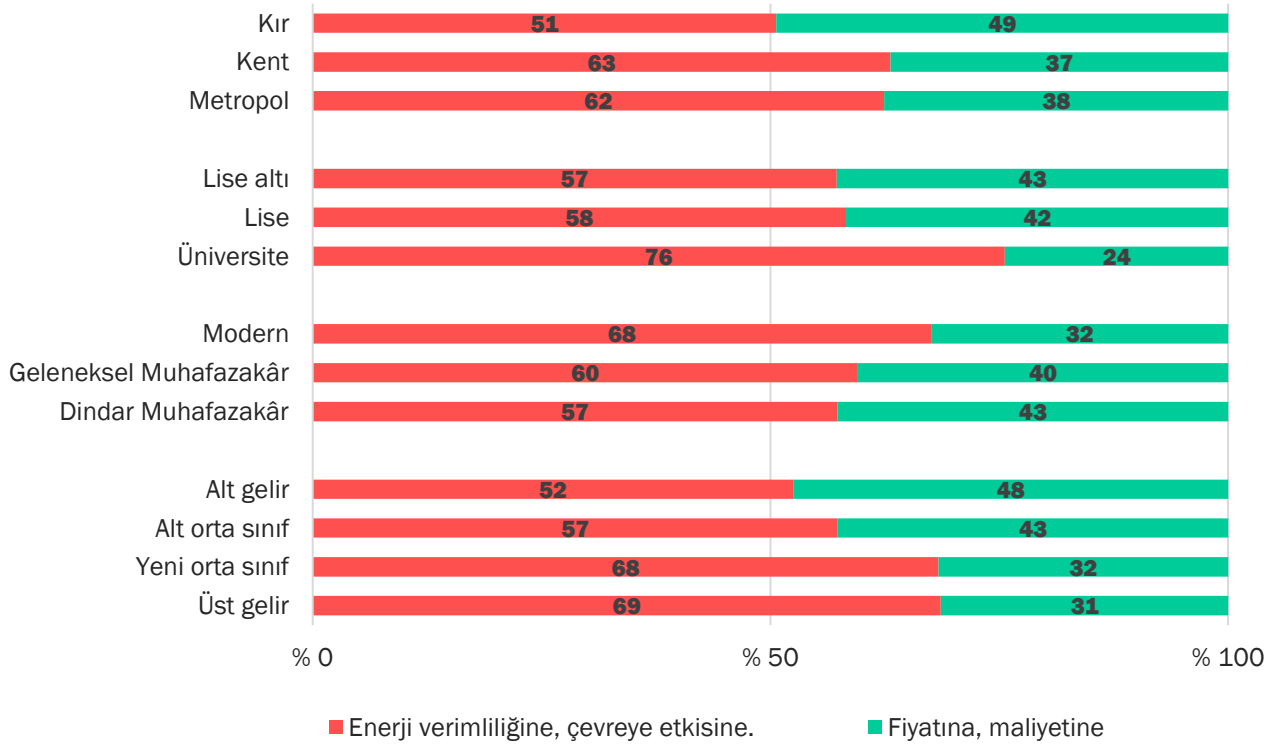

Evinize aldığınız beyaz eşya, ampul gibi ürünleri tercih ederken daha çok neye dikkat edersiniz?

Gelir ve eğitim seviyesi yüksek olanlar, kent ve metropolde yaşayanlar ile hayat tarzlarını Modern olarak tanımlayanlar, eve alınan eşyalarda enerji verimliliğine toplumun kalanından daha fazla dikkat ettiğini belirtiyor.

Evinize aldığınız beyaz eşya, ampul gibi ürünleri tercih ederken daha çok neye dikkat edersiniz?

2.3. Çevre Bilgisi

Mart'18 Barometresi kapsamında görüştüğümüz kişilere hem genel olarak çevre sorunu deyince akıllarına ne geldiğini, hem de yaşadıkları yerde hayatlarını doğrudan etkileyen çevre sorunlarını sorduk. Açık uçlu verilen cevapları ise daha sonra gruplayarak, kişilerin çevre konusunda ne bildiklerini ve bildiklerini nasıl ifade ettiklerini anlamlandırmaya çalıştık.

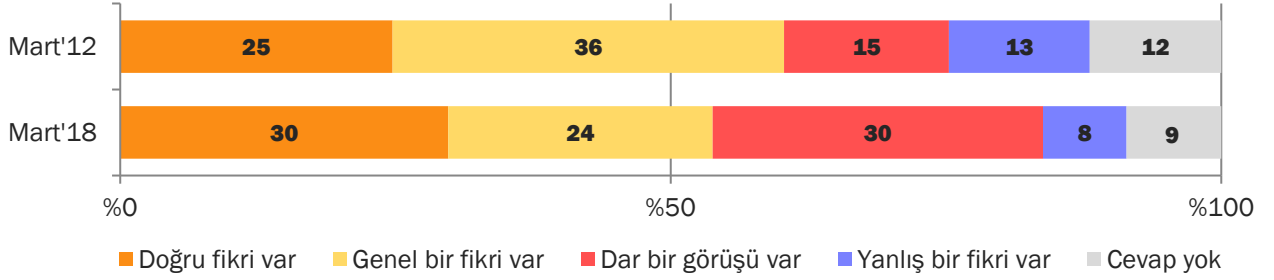

“Hava kirliliği” çevre sorunu denilince yüzde 16 oranıyla en çok söylenen seçenекken, genel olarak “kirlilik” ve “çevre kirliliği” de onu takip ediyor. 2012 yılında yaptığımız araştırmada, söylenen sorunların içeriğinden ziyade çevre sorunu kavramının toplumda doğru bir karşılığı olup olmadığı üzerinde durmuştuk. Çarpık kentleşme, iklim değişikliği, hava, su kirliliği, sanayi atıkları, doğal çevrenin tahribatı gibi sorunları dile getirenleri “doğru bir fikri var”; “kirlilik”, “altyapı”, “pislik” gibi çevre sorunlarına dokunan ancak detaylandırılmamış olan cevapları “genel bir fikri var”; ve “kanalizasyon”, “trafik”, “belediye hizmetleri” gibi kendi dar çevresinde gördüğü sorunları söyleyenleri ise “dar bir görüşü var” şeklinde gruplamıştık. Bu grupların yanısıra komşularından şikayet eden, işsizlik veya tembellik gibi çevreyle ilgisi olmayan cevapları da “yanlış bir fikri var” şeklinde kodladık. 2012 yılında yüzde 12’lik bir kesim ise soruya cevap vermemiştir.

Bu ayki araştırmamızda aldığımız cevaplara da bu gözle yeniden baktık.

Çevre sorunu deyince aklınıza ne geliyor?

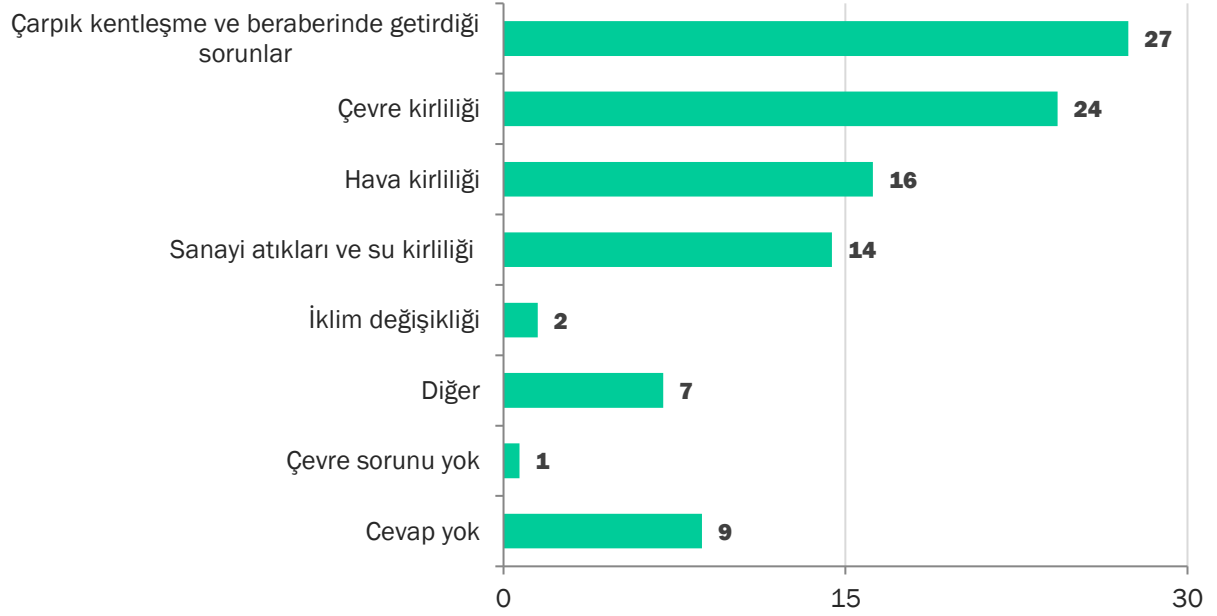

Gruplamalarda açık uçlu cevaplardan yola çıkıldığından birebir karşılaştırma çok sağlıklı olmasa da, 6 yıl arayla yaptığımız araştırmalarda çevre sorunu konusunda doğru bir fikri olanların 5 puan arttığını, yanlış bir fikri olanların ise 5 puan azaldığını görüyoruz. Cevap vermeme oranı düşerken, en büyük fark “dar bir görüşü var” seçeneğinde görülüyor. Dar bir görüş, trafik, altyapı sorunları vb. gibi aslında çarpık kentleşme ile doğrudan bağlantılı sorunları da içerdiğinden, kişilerin, yaşadıkları çevreden yola çıkarak çevre sorununu tanımlamaya çalıştığını, ancak dile getirirken yeterince açıklayamadığını öne sürmek yanlış olmayacaktır.

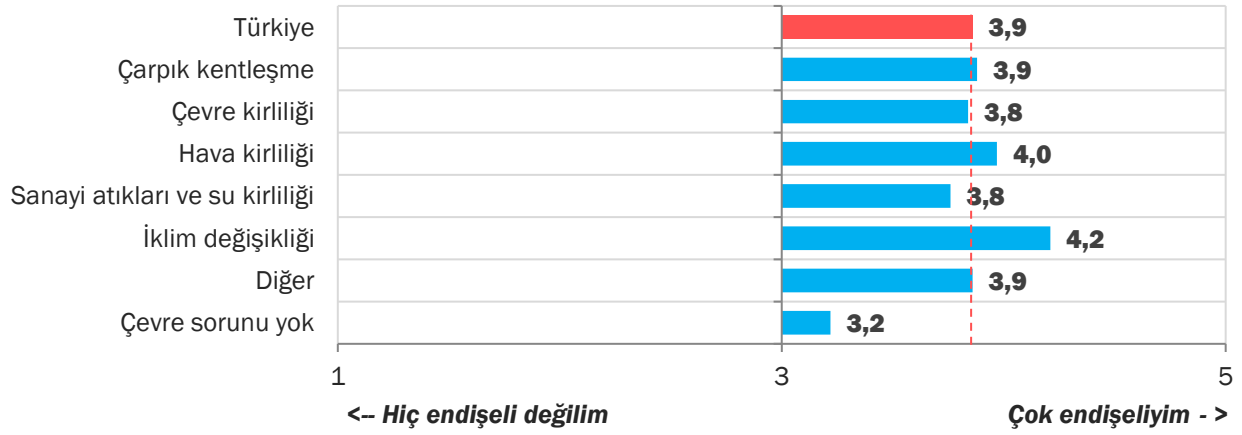
Mart'18 verisinde elde ettiğimiz sonuçları aşağıdaki tabloya göre tekrar kümelediğimizde ise, çevre sorunlarında çarpık kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar ilk sıraya yerleşiyor.

Hava kirliliği	Hava kirliliği
Altyapı ve ulaşım sorunları	Çarpık kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar
Gürültü kirliliği	
Çarpık kentleşme	
Doğal çevrenin tahribatı	
Atıklar	Sanayi atıkları ve su kirliliği
Su kirliliği	
Kirlilik	Çevre kirliliği
Çevre kirliliği	
İklim değişikliği	İklim değişikliği
İnsan	Diğer
Diğer	
Çevre sorunu yok	Çevre sorunu yok

Çevre sorunu deyince aklınıza ne geliyor?

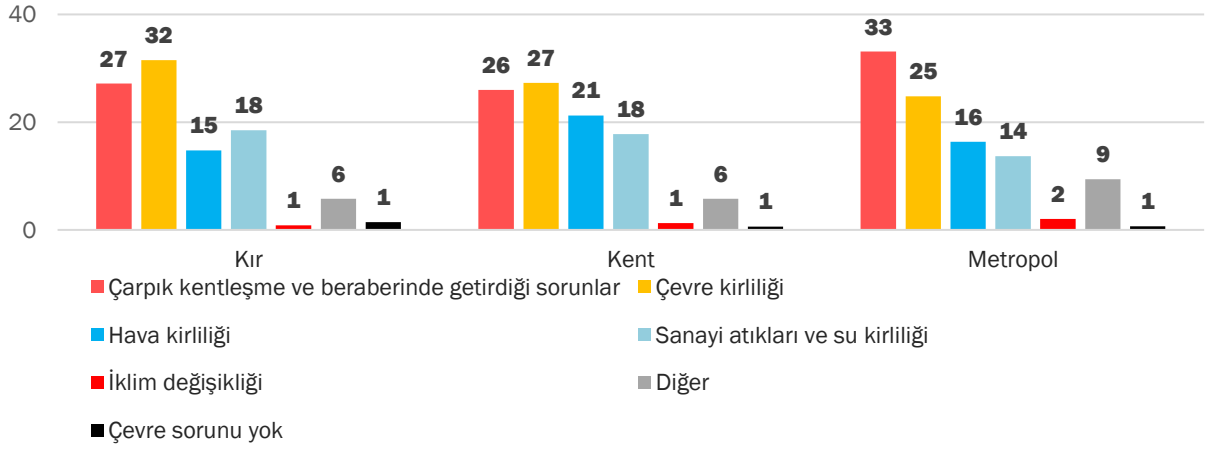
Söylenen çevre sorunlarına göre iklim değişikliğine bakış

Çevre sorunları konusunda görüş belirtenlerin hemen hepsi iklim değişikliği konusunda da Türkiye ortalamasının üzerinde bir endişeye sahip. “Çevre sorunu yok” diyenler iklim değişikliği konusunda çekimserken, su kirliliği ve sanayi atıklarından bahsedenler de ortalamanın altında endişeliler.

Yerleşim yerlerine göre çevre sorunları

Çevre sorunlarına yerleşim yerlerine göre baktığımızda, çarpık kentleşme ve ona dair sorunların, beklenebileceği üzere en çok metropollerde söylendiğini, “çevre kirliliği” şeklinde genel tanımın ise kırsalda ve kentte daha sık tekrarlandığını görüyoruz. Yüzde 29 oranında kömür kullanılan kentlerde “hava kirliliği” cevabı dikkat çekiciyken, kömür kullanma oranının yüzde 34 olduğu kırsalda ise çevre sorunu olarak hava kirliliğine işaret edenlerin oranı en düşük.

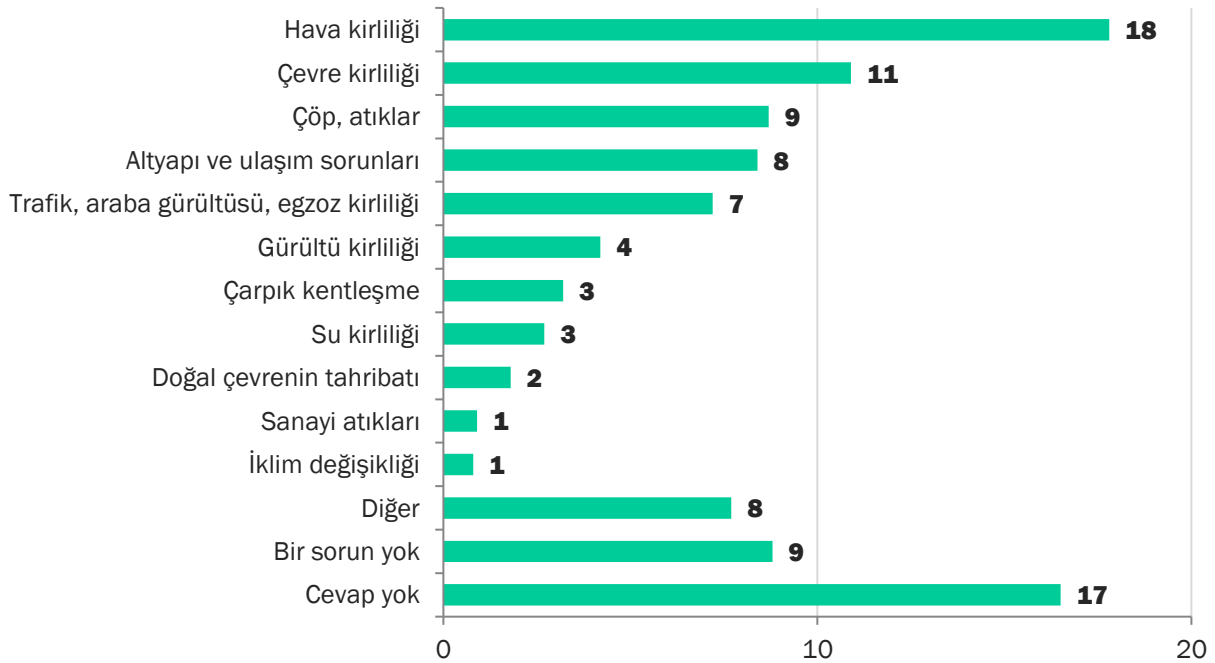
Kişilerin yaşadıkları yerde hayatını doğrudan etkileyen çevre sorununu sorduğumuzda ise daha yüksek bir cevap vermeme oranıyla karşılaşıyoruz. Geniş gruplanmış haliyle ilk sırada yine “hava kirliliği” en çok söylenen sorunken, bir önceki soru gibi tekrar grupladığımızda, ilk sıraya yine “çarpık kentleşme” yerleşiyor.

Hava Kirliliği

Gürültü kirliliği, Çöp, atıklar, Diğer, Su kirliliği, Sanayi atıkları, İklim değişikliği, Trafik, araba gürültüsü, egzoz, İnsan, Çarpık kentleşme, Doğal çevrenin tahribatı, Bir sorun yok

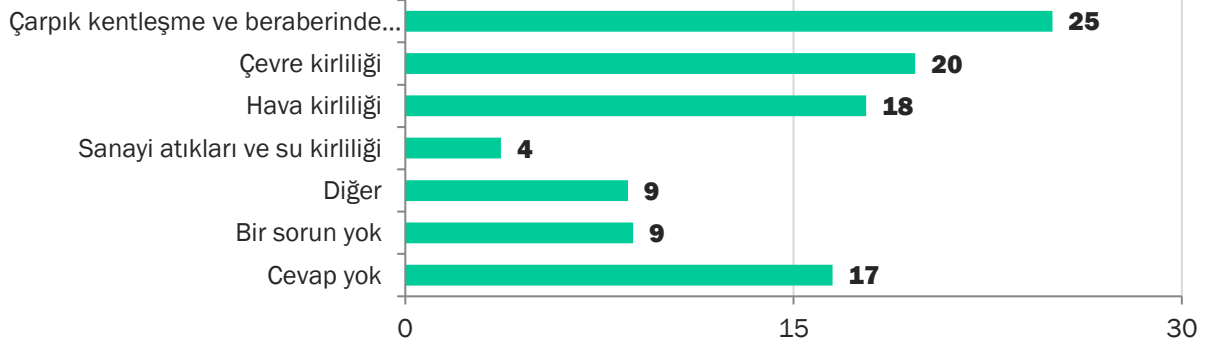
Yaşadığınız yerde sizin hayatınızı doğrudan etkileyen çevre sorunu nedir?

Kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar, özellikle altyapı ve ulaşım problemleri kişilerin yaşadığı yere dair en büyük sıkıntısı. Yüzde 17 bu soruya cevap vermezken, yüzde 9 ise bir sorun olmadığını belirtmiş.

Yaşadığınız yerde sizin hayatınızı doğrudan etkileyen çevre sorunu nedir?

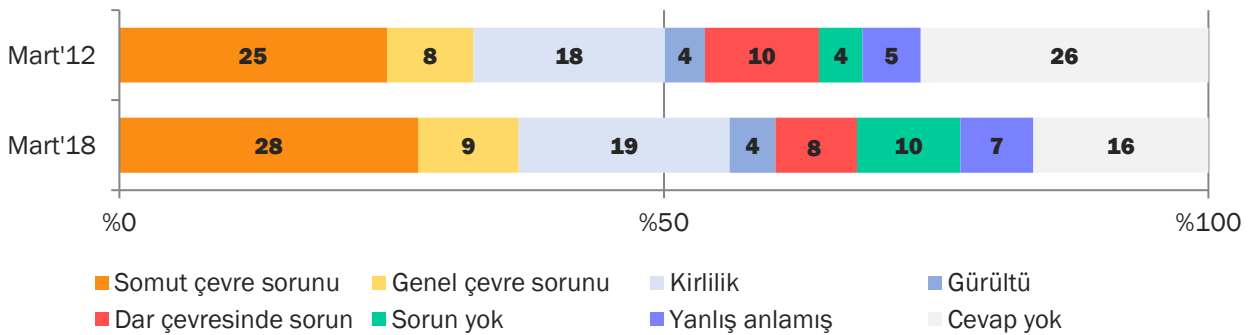

Mart'12 Barometresi araştırmamızda verilen cevapları “çevre sorununu” tanımlayabilmeye göre gruplamıştık. Bu ay yaptığımız araştırmayı da bu kriterlere göre tekrar kümeledik. Cevapların açık uçlu verildiğini ve birebir aynı gruplamaların uygulanamayacağını göz önüne alarak 6 yıl arayla verilen cevaplara baktığımızda, ilk göze çarpan bulgulardan biri, soruya daha fazla insanın cevap vermesi, yani cevap yok oranının azalması. Bu durum kişilerin, konu kendi hayatını etkileyen çevre sorunlarına gelince 6 yıl öncesine kıyasla daha endişeli oldukları şeklinde okunabilir. Kalan gruplarda 2012 ve 2018 arasında büyük değişiklikler görülmezken “sorun yok” diyenlerin de tıpkı cevap vermeyenler gibi artmış olduğunu görüyoruz. Sorun olmadığını belirtenlerin bir kısmı, verdiği cevaplarda “artık” bir sorun olmadığını belirtmekte: kömür kullanımının bırakılması veya belediyenin çöp kutularını yenilemesi, yeni bir park açılması gibi.

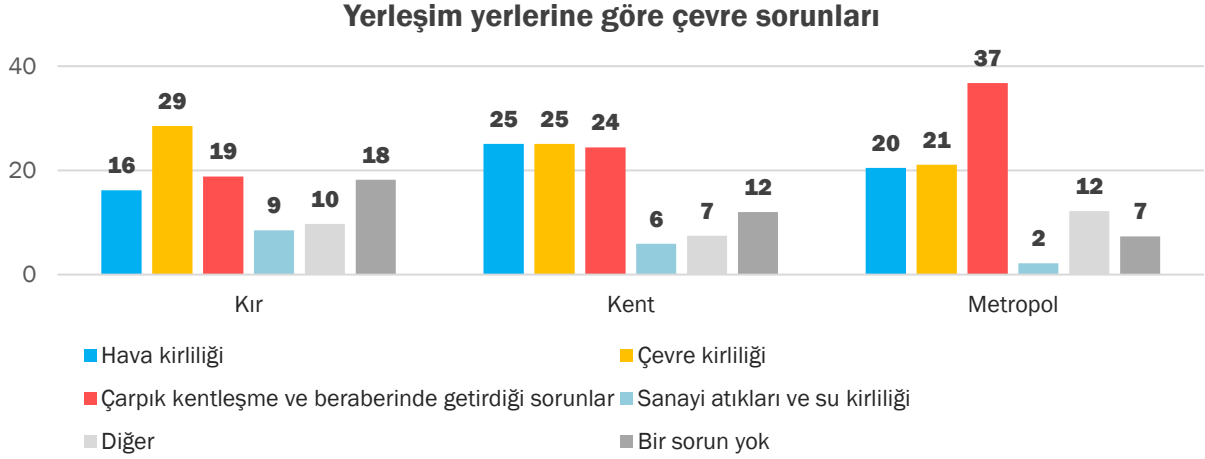
“Şikâyetim yok her yer hergün temizleniyor. Kömürden sonra hava temizlendi. Üst kısımlarda daha çok koku oluyordu.”

İzmir, Erkek, 58

Yaşadığınız yerde sizin hayatınızı doğrudan etkileyen çevre sorunu nedir?

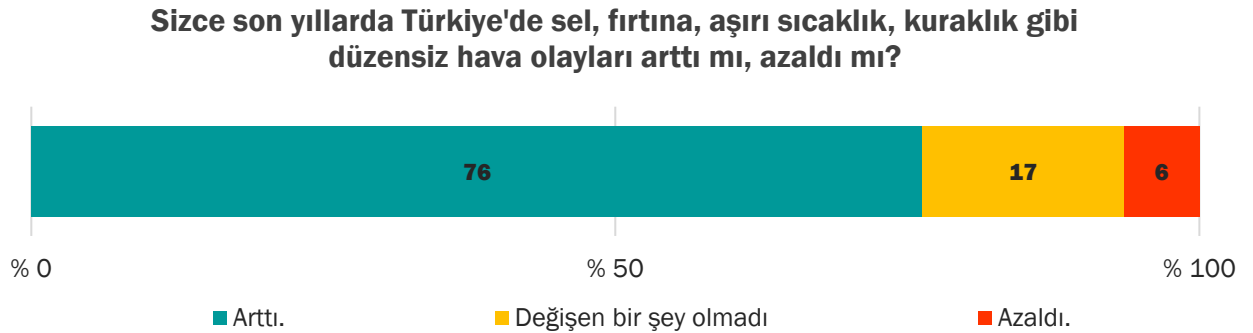

Metropollerde kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlarla, kırsal kesimde yaşayanlar yaşadığı yerde bir sorun olmadığını kentlerde ve metropollerde yaşayanlara kıyasla daha fazla söylüyorlar.

2.3.1. Düzensiz Hava Olaylarına Dair Görüşler

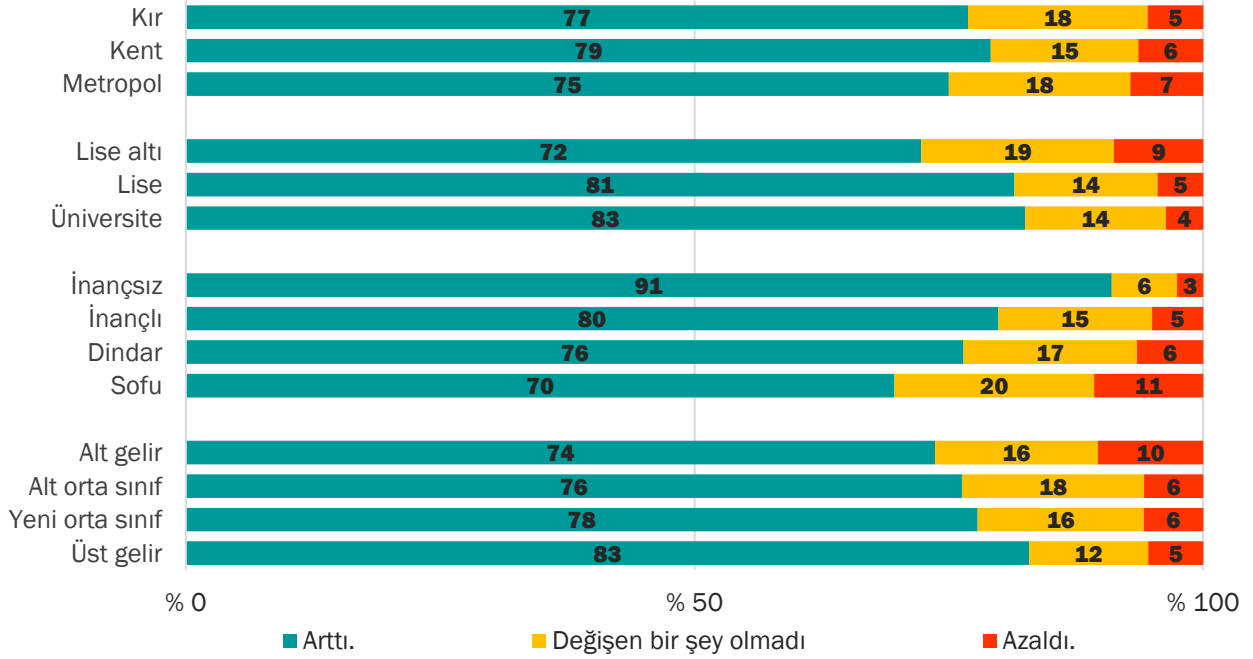
Çevre temasını hazırlarken Türkiye toplumunun sel, fırtına, aşırı sıcaklık gibi düzensiz hava olaylarının artıp artmadığı hakkındaki görüşünü de merak ettik. Son yıllarda iklim değişikliği başta olmak üzere küresel çevre meseleleri yüzünden meteorolojik afetlerin arttığına dair birçok önemli rapor bulunuyor. Türkiye’de de bireylerin bu konudaki gözlemlerinin önemli olacağını düşünüyoruz. Her dört kişiden üçü bu tip düzensiz hava olaylarının arttığını düşünürken, azaldığını düşünenler sadece yüzde 6 oranında.

Düzensiz hava olaylarının arttığına dair olan görüş kişilerin kırsal mı, metropolde mi yaşadıklarına göre pek de değişmiyor. Dolayısıyla bu görüşün yaşanan yerin büyüklüğü ve tipiyle ilişkili olmadığını söyleyebiliriz. Buna karşın eğitim ve gelir seviyesi arttıkça; dindarlık seviyesi de azaldıkça düzensiz hava olaylarının arttığını düşünenlerin arttığını görüyoruz. Buna rağmen; “düzensiz hava olayları arttı” cevabını en az söyleyen kümelerden biri olan, dindarlık seviyesi sofu olarak tanımlanabilen kümedekilerin bile onda 7’si düzensiz hava olaylarının arttığını düşünüyor.

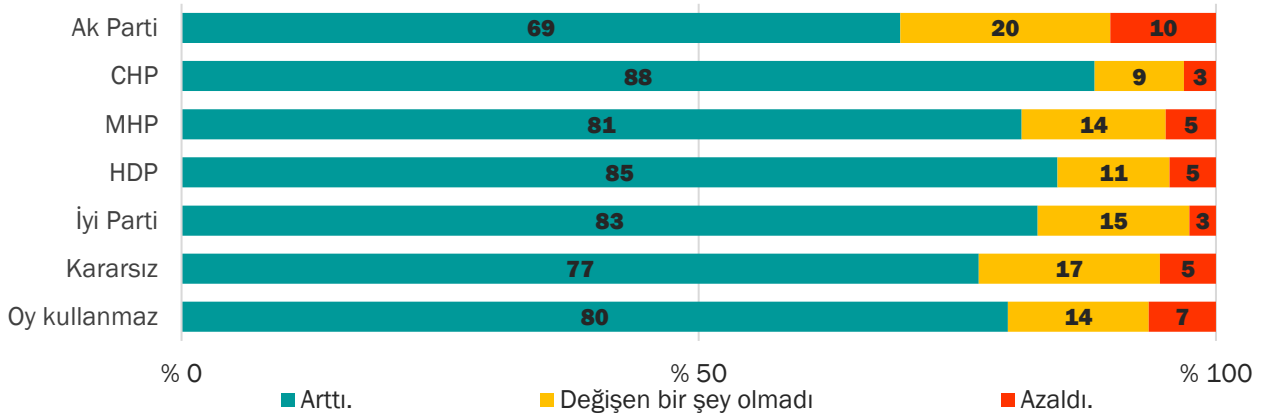
Sizce son yıllarda Türkiye'de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olayları arttı mı, azaldı mı?

Siyasi parti tercihleri üzerinden analiz yaptığımızda “arttı” cevabını en az Ak Parti, en çok da CHP seçmenlerinin verdiği görüyoruz. Bu KONDA Barometresi kapsamında sorduğumuz ve siyasi partiler üzerinden analiz yaptığımızda genel olarak karşımıza çıkan bir tablo. Ak Parti seçmenleri hükümet politikaları ile ilişkilendirilebilecek konularda diğer parti seçmen gruplarından ayrışıyorlar. Benzer şekilde CHP seçmenleri de bu konuda en keskin cevapları veriyorlar.

Fakat konu düzensiz hava olayları olunca Ak Parti seçmenlerinin onda 7’si, CHP seçmenlerinin ise yaklaşık onda 9’u bu cevabı veriyor. Bir diğer ifadeyle, Türkiye toplumu parti tercihiyle ilişkili olsa bile Türkiye’de düzensiz hava olaylarının arttığını düşünüyor.

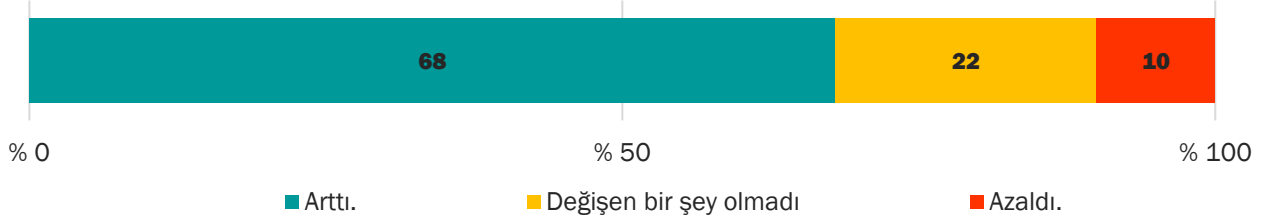
Sizce son yıllarda Türkiye'de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olayları arttı mı, azaldı mı?

2.3.2. Hava Kirliliğine Dair Görüşler

Bu tema çevrevesinde, evsel ısınma ve bireysel ulaşımaya dair sorular doğrudan hava kirliliğine neden olan yaşam pratiklerine dair gözlemler yapmamızı olanaklı kılmıştı. Hava kirliliğine dair algıyı aynı zamanda doğrudan da sorduk. Görüştüğümüz her on kişiden yaklaşık olarak 7'si yaşadığı yerde hava kirliliğinin arttığını, 2'si değişen bir şey olmadığını sadece 1'i ise azaldığını düşünüyor.

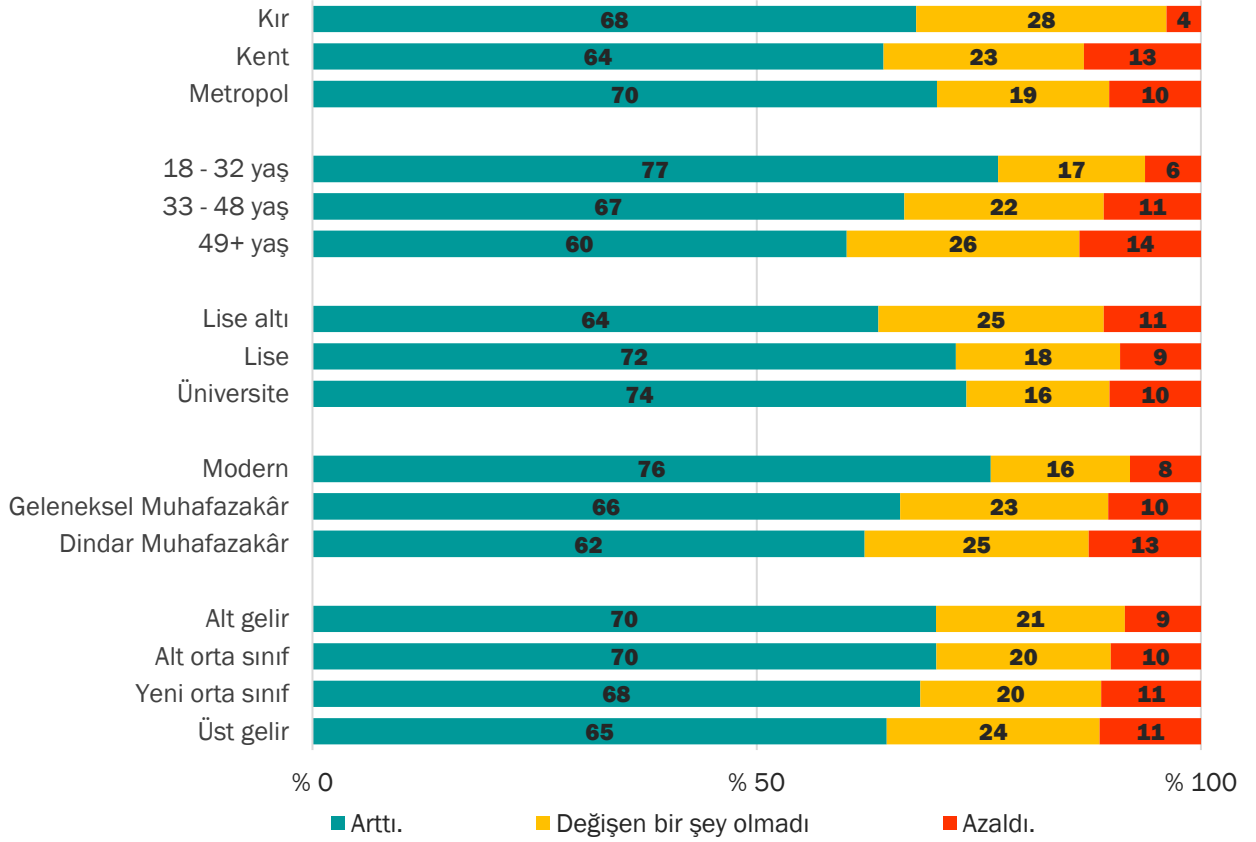
Sizce son yıllarda yaşadığınız yerde hava kirliliği arttı mı, azaldı mı?

Farklı demografik kümelere baktığımızda ise hava kirliliğinin arttığı fikrinin her kümede çoğunlukta olduğunu görüyoruz. Bu konuda en çok fark üreten kriter kişilerin kendi hayat tarzı tanımları. Tahmin edilebileceği gibi hava kirliliğinin arttığı görüşünü en çok Modern hayat tarzına sahip olanlar tercih ediyor. Gelir ve eğitim bile hayat tarzı kadar farklılık üretmiyor.

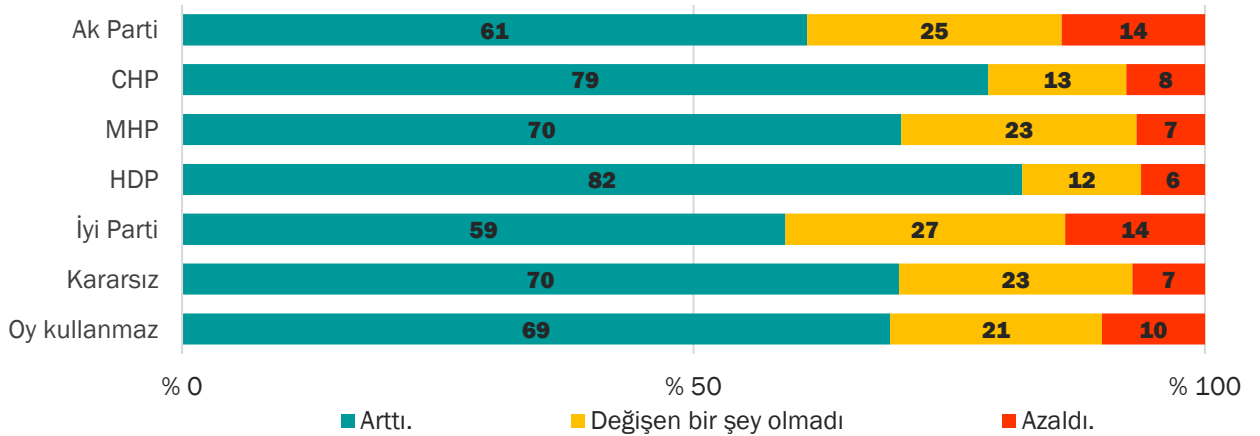

Sizce son yıllarda yaşadığınız yerde hava kirliliği arttı mı, azaldı mı?

Yine bir önceki sorudaki gibi parti seçmenlerine baktığımızda hava kirliliğinin arttığını düşünenler her seçmen kümesinde çoğunlukta olmakla birlikte, yaklaşık yüzde 60 ile en az Ak Parti ve İyi Parti seçmenlerinde ve yaklaşık yüzde 80 ile en çok HDP ve CHP seçmenlerinde görülüyor.

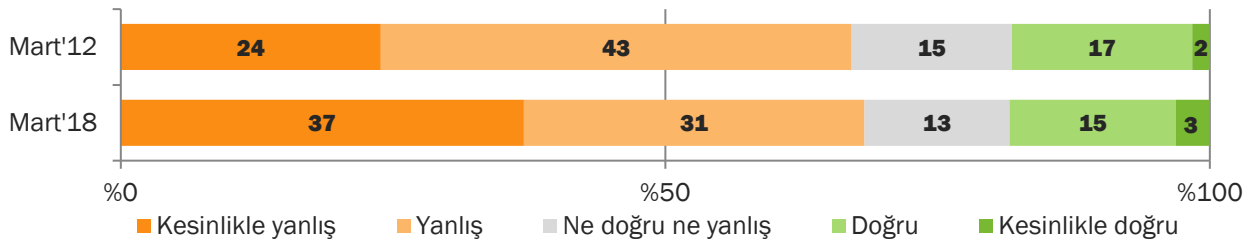
Sizce son yıllarda yaşadığınız yerde hava kirliliği arttı mı, azaldı mı?

2.4. Çevre Konusunda Görüşler

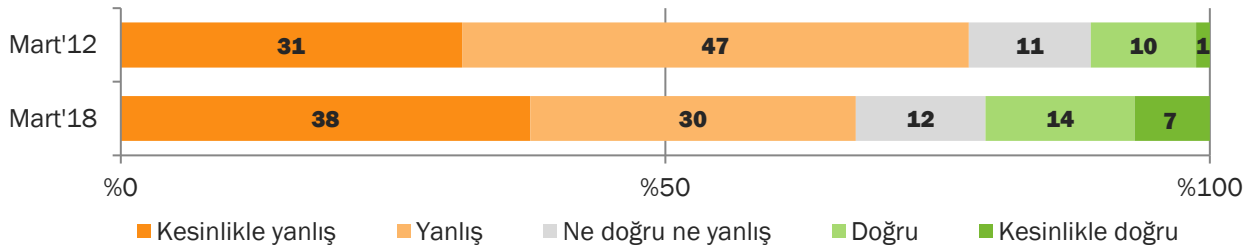
Çevre sorununu tanımlamaları ve ülkede ve yaşadığı yerde düzensiz hava olaylarına ve hava kirliliğine dair görüşlerinden sonra, görüşülen kişilere çevre konusunda bir takım yargılara ne derece katıldıkları soruldu. “Baraj yapmak için bazı bitki ve hayvan türleri feda edilebilir” yargısına verilen cevapların dağılımına baktığımızda, 2012’den bu yana doğru – ne doğru ne yanlış – yanlış diyenlerin dağılımının değişmediğini ancak en büyük farkın “kesinlikle yanlış” diyenlerin artışında olduğunu görüyoruz. Soruya cevap verenlerin ekonomik kalkınma – ekolojik denge arasında bir seçim yaptığını düşündüğümüzde toplumun yüzde 18’nin, neredeyse 5’te birinin baraj yapımı için bitki ve hayvan türlerinin feda edilmesine karşı olmadığını, ekonomik kalkınmayı seçtiğini söyleyebiliriz.

Baraj yapmak için bazı bitki ve hayvan türleri feda edilebilir.

Ekonomik kalkınma ve ekolojik denge arasındaki ilişkiyi daha doğrudan, “Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir” şeklinde sordüğümüzda, ekonomik kalkınma için hava kirliliğine katlanılması gerektiğini savunanların geçen 6 senede arttığını gözlemliyoruz. Toplumun yüzde 68’i bu yargının yanlış olduğunu belirtirken, yüzde 21’i ise ekonomik kalkınmanın hava kirliliğini önlemekten daha öncelikli olduğunu söylemiş. Özetle, toplumun büyük oranı bu ifadeye karşı çıksa da, ekonomik kalkınmayı çevreden öncelikli görenlerin oranı 2012’den beri iki kat artmış.

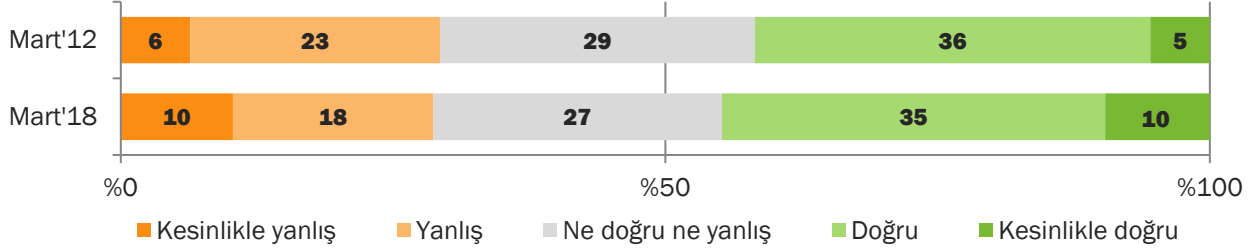
Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.

Ekonomi – çevre ikilisinde bir diğer sorumuzda ise “Çevreyi, ormanları koruyalım derken ekonomik olarak geri kalmak doğru değil” yargısına kişilerin yüzde 45’i katıldığını belirtmiş. Buna göre ekonomik kalkınmanın çevreye tercih edilme oranı 2012’den beri 4 puan artarken, çevrenin ekonomik geri kalma pahasına korunmasını savunanların oranı aynı kalmış.

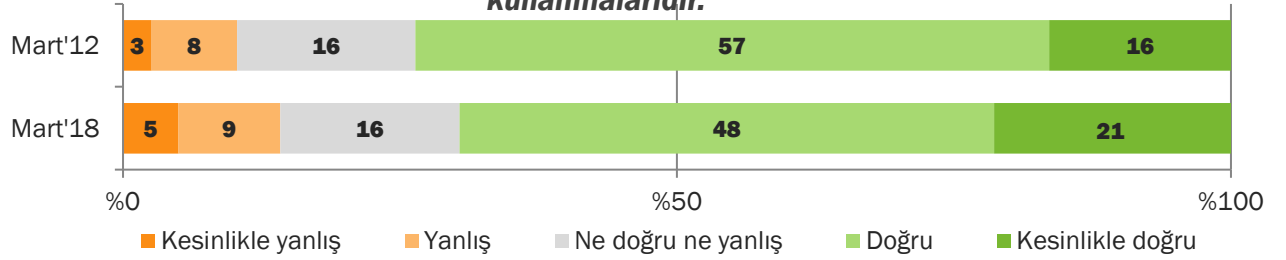

Çevreyi, ormanları koruyalım derken ekonomik olarak geri kalmak doğru değil.

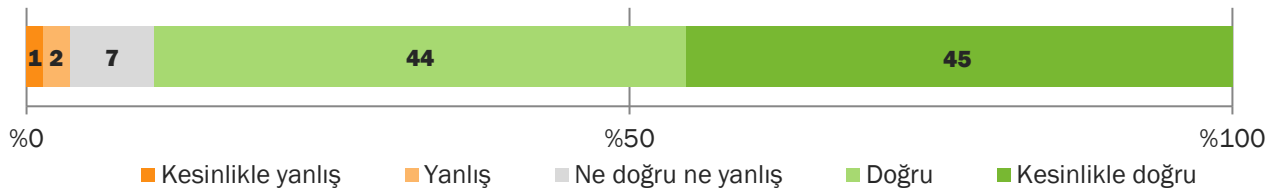

Büyük şirketlerin çevre kirliliğindeki rolüne toplumun bakışını “Çevre kirliliğinin nedeni büyük şirketlerin kaynakları sınırsız kullanmalarıdır” yargısı ile ölçtük. Bu yargıya toplumun çoğunluğu (2012’de yüzde 73’ü, 2018’de yüzde 69’u) katılıyor. Çevreyi kirleten şirketlere daha caydırıcı cezaların verilmesi konusunda ise neredeyse herkes hemfikir ve toplumun yüzde 89’u daha ağır cezalar gerektiği görüşüne katılıyor.

Çevre kirliliğinin nedeni büyük şirketlerin kaynakları sınırsız kullanmalarıdır.

Çevreyi kirleten şirketlere, daha caydırıcı cezalar verilmelidir.

Yargılara katılma oranı demografik kümelerle göre benzer değişiklikler gösteriyor, ortalama değerler üzerinden incelediğimizde yargılarda ekonomi yerine çevreyi tercih etme eğiliminin yaş ve dindarlık arttıkça ve eğitim azaldıkça düştüğünü; kırdan metropole gidildikçe çevreye duyarlılığın arttığını, sosyal medyayı aktif kullananların kullanmayanlara kıyasla çevreye daha duyarlı olduğunu görüyoruz.

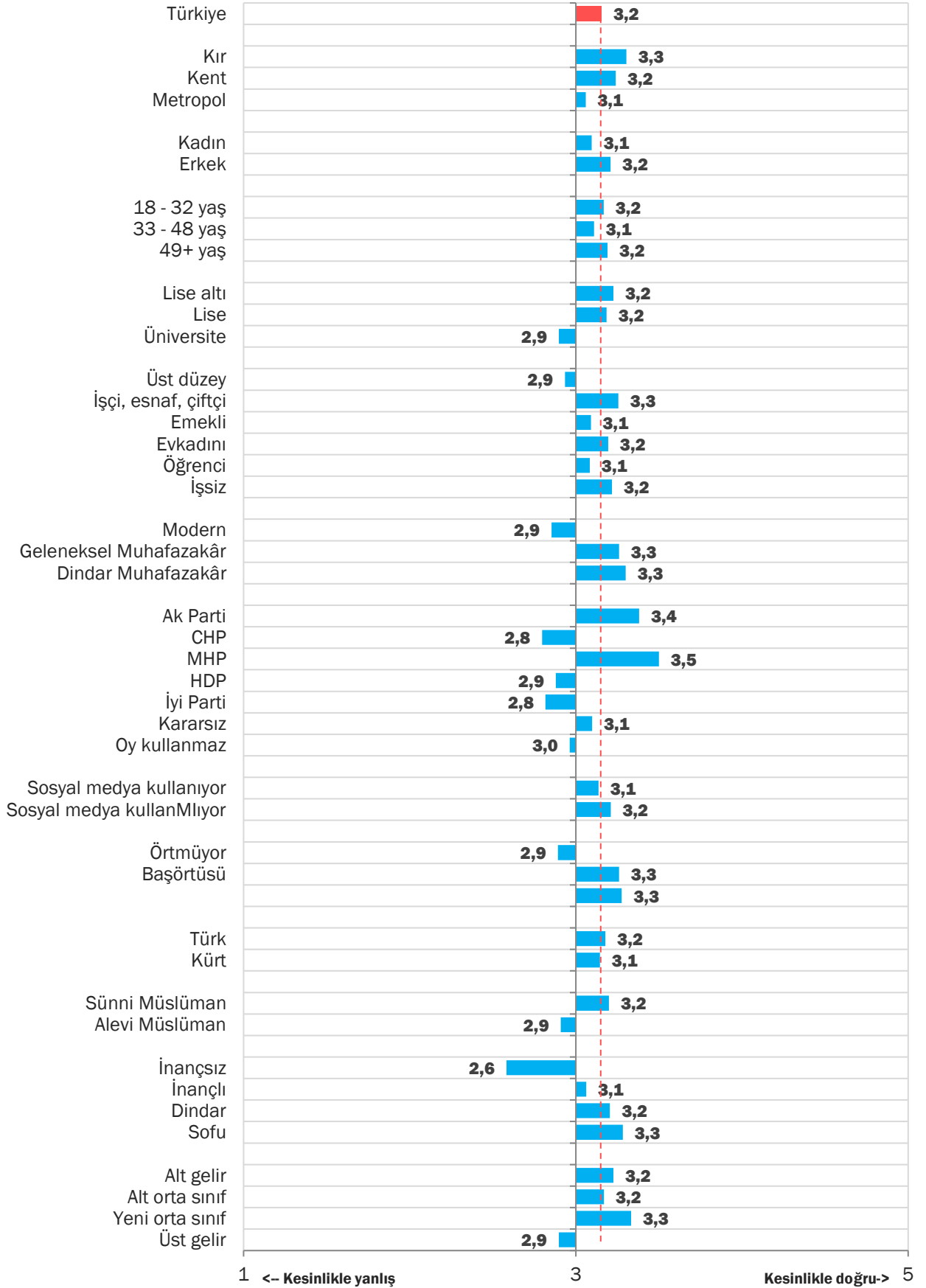
Ak Parti ve MHP seçmenlerinin ekonomik kalkınmayı daha fazla tercih ettiklerini, bu iki partinin seçmenlerinin cevaplarının diğer parti seçmenlerinkinden oldukça farklılaştığını özellikle “Çevreyi, ormanları koruyalım derken ekonomik olarak geri kalmak doğru değil” yargısına verdikleri cevapların ortalama değerlerinde görebiliyoruz.

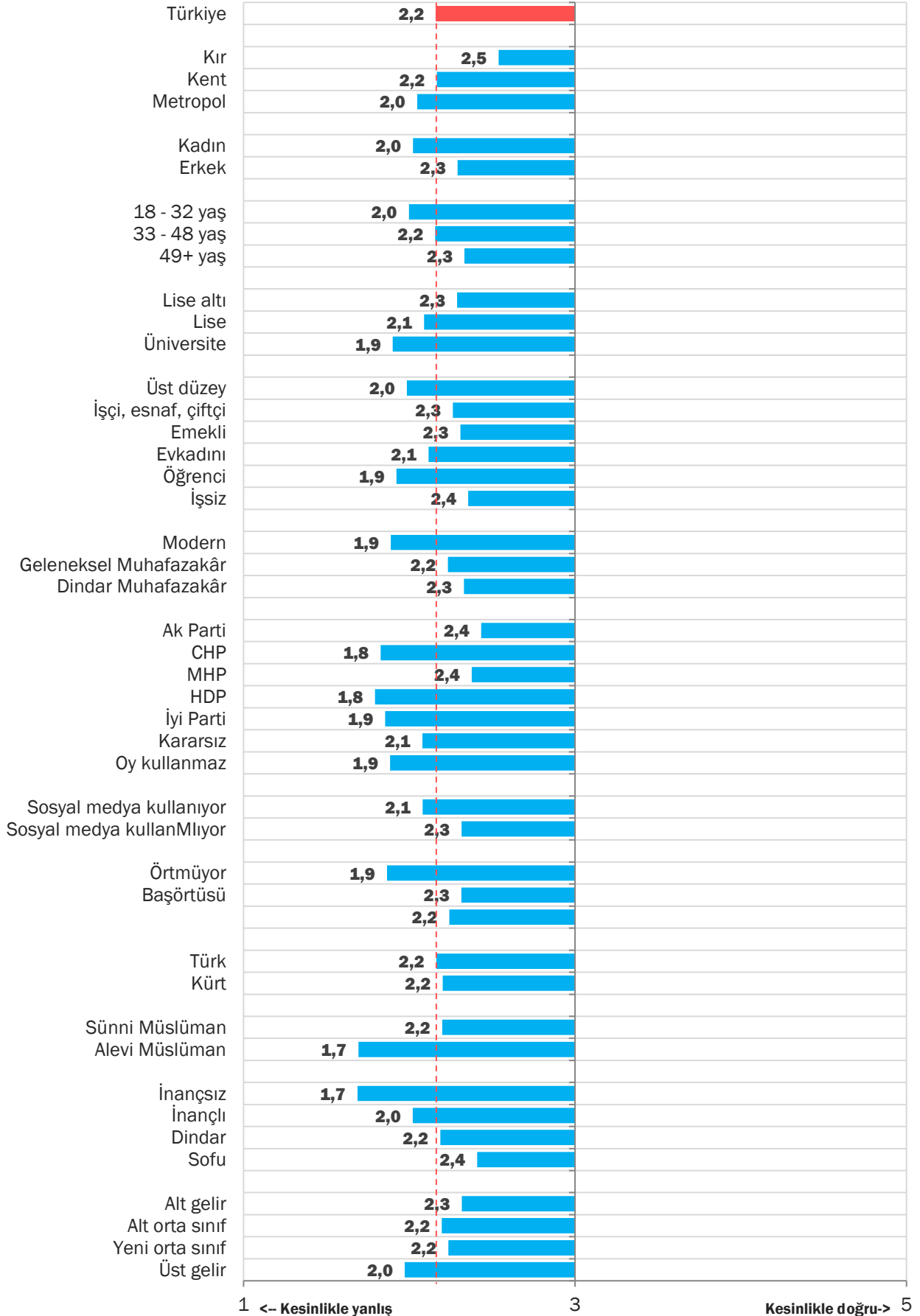
Toplumun büyük oranda hemfikir olduğu şirketlerin kaynakları sınırsız kullanmasının çevre kirliliğine neden olması ile, kirleten şirketlere ceza verilmesi gerekliliğine dair yargılar ise demografik kümeler arasında diğeri sorular kadar farklılaşmıyor.

Çevreyi, ormanları koruyalım derken ekonomik olarak geri kalmak doğru değil. (ortalama değerler)

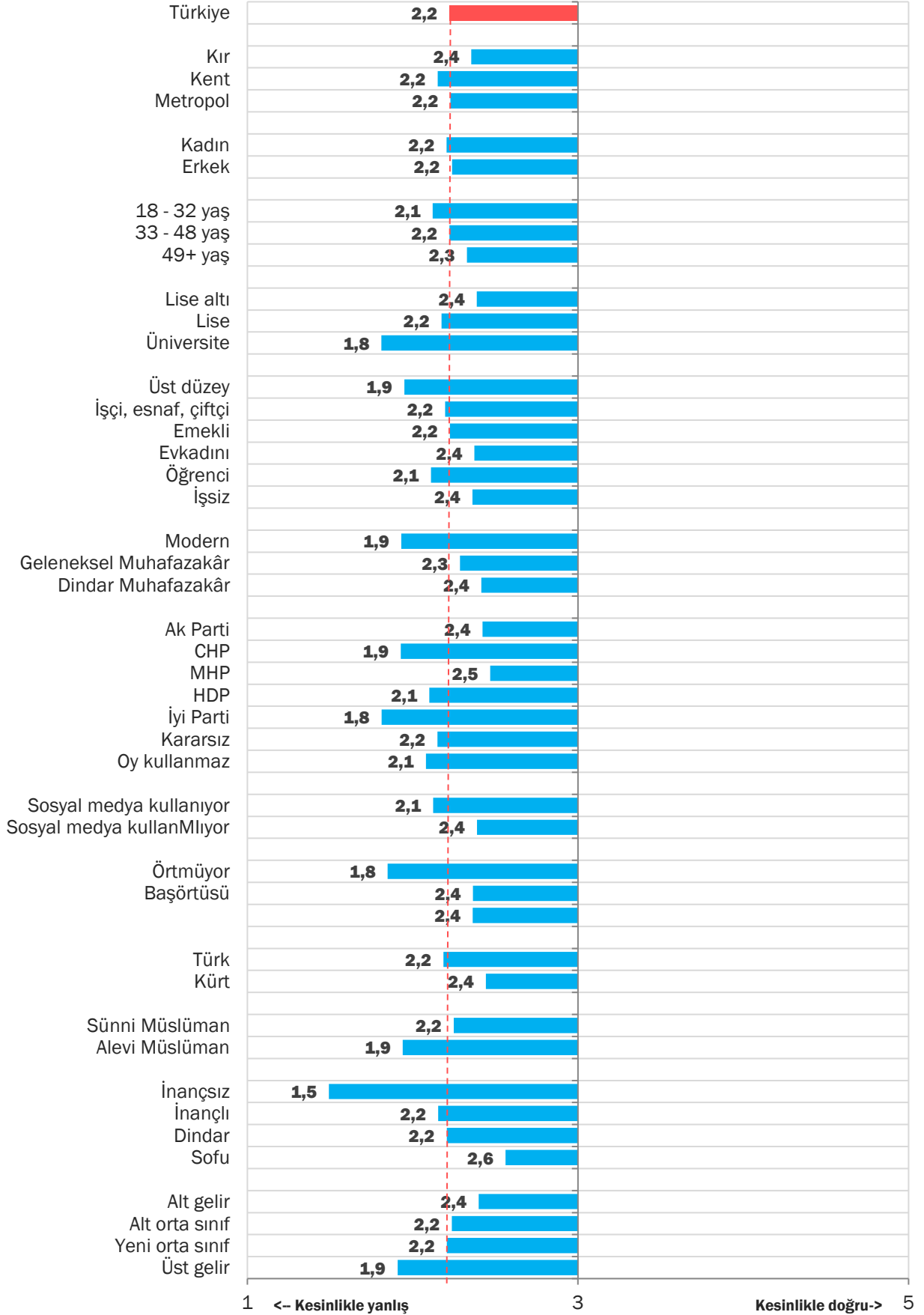

Baraj yapmak için bazı bitki ve hayvan türleri feda edilebilir.

Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.

2.5. Çevre Konusunda Öncelikler

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı web sayfasında kendi misyonunu “Enerji kaynaklarını ve doğal kaynakları verimli ve çevreye duyarlı şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlamak” şeklinde tanımlanmış. Biz de bu ay görüştüğümüz kişilere enerji konusunda ülkemizin en doğru adımları atması için saydığımız konuların öncelikli olup olmadığını sorduk.

“Güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının tercih edilmesi” toplumun en öncelikli gördüğü konu oldu. Bu durum aslında Bakanlığın misyonu ile, çevreye duyarlılık, doğal kaynak kullanımı ve ülke refahına katkı sağlamak açısından birebir örtüşüyor. Toplumun yüzde 85’inin öncelikli gördüğü bu cevabın verilme oranı mezhep, dindarlık, etnik köken, örtünme durumu ve yaşa göre büyük farklılık göstermezken, gelir arttıkça, kırdan metropole geldikçe, hayat tarzı Modern olarak tanımlanınca ve eğitim yükseldikçe artıyor. Siyasi partiler arasında ise CHP’liler bu konuya en fazla öncelik verenler. Diğer hiçbir konuda Türkiye ortalamasından daha yüksek bir cevap vermemiş olan ev kadınlarının en öncelikli gördüğü konu da yüzde 82 oranıyla yine yenilenebilir enerji.

Enerji konusunda ülkemizin en doğru adımları atması için şimdi okuyacağım konular sizce öncelikli mi, değil mi?

İkinci sırada, yüzde 81 oranında öncelikli olarak tanımlanmış olan, “Az enerji tüketen araç ve ürünlere vergi indirimi getirilmesi” konusu geliyor. Eğer kişi yüksek eğitilmiş, üst düzey çalışan, ortalama üzeri gelire sahip, kendini Modern olarak tanımlayan, metropolde yaşayan veya genç (49 yaş altı) bir bireyse bu konuyu Türkiye ortalamasına kıyasla daha öncelikli görüyor. Vergi indirimi konusu siyasi partiler arasında en yüksek oranda HDP’liler ve İyi Partili’ler tarafından öncelikli görülmüş.

“Binalarda enerjinin yatılım vs. ile verimli olarak kullanılması” konusunun öncelikli olması gerektiğini, apartman ve site içinde oturanlar, 3001 TL ve üzeri gelire sahip olanlar, metropolde yaşayanlar, üniversite mezunları, orta yaşlılar, emekliler, üst düzey çalışanlar, Modernler, İyi Parti, Ak Parti ve CHP seçmenleri Türkiye ortalamasından daha fazla dile getiriyor.

Toplumun yüzde 78 oranında öncelikli gördüğü “Enerji konusunda bağımsız olmak için yerli kaynakların kullanılması” konusu diğer konulara kıyasla siyasi tercihe daha bağlı. Ak Parti seçmenlerinin yüzde 80’i, İyi Parti seçmenlerinin ise yüzde 79’u bu konuyu öncelikli görürken, diğer seçmenler bu konuyu Türkiye ortalamasının altında oranlarda öncelikli görüyor. Yeni orta sınıf veya üst gelir grubu, dindar, orta yaşlı, üniversite eğitilmiş, emekli, esnaf, çiftçi, Geleneksel veya Dindar Muhafazakâr kişilerin bu konuyu öncelikli görme oranı daha yüksek.

En düşük oranda söylenen “Toplu taşımanın artırılması ve yaygınlaştırılması” konusu bile toplumun yüzde 76’sı tarafından enerji konusunda öncelikli bir adım olarak görülmüş. Bu konuyu ortalamasının üzerinde öncelikli görenler ağırlıklı olarak toplu taşımadan faydalanan kişiler, yani alt gelir sınıfı, genç, yüksek eğitimli, öğrenci, emekli veya üst düzey çalışan, Muhafazakâr, HDP veya Ak Parti seçmeni. Kırsalda yaşayanlar da sadece bu konunun öncelikli olduğunu ortalamasının üzerinde belirtmişler. Şehir içinde yaşayanlar ise sadece yüzde 55 ile bu konuya ortalamasının çok altında öncelik vermiş.

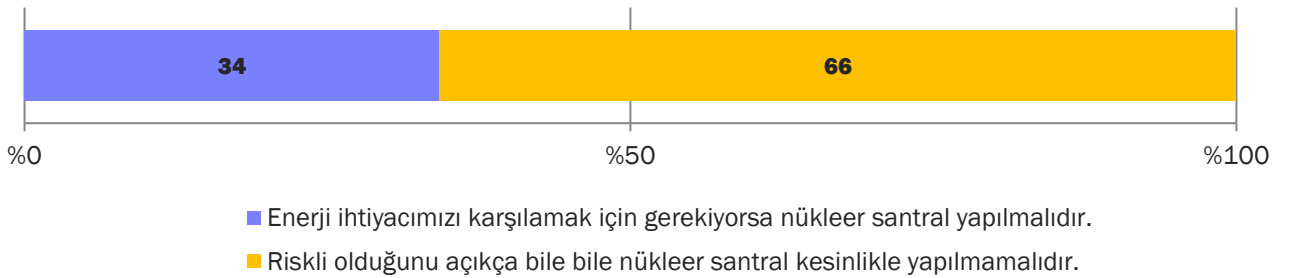
2.6. Çevre Tartışmaları, HES, Nükleer Enerji ve Kömür

Araştırmamızda görüştüğümüz kişilerden, kamuoyunda sıklıkla tartışılan nükleer santraller ve HES (hidroelektrik santralleri) konularındaki görüşlerini öğrenmeye çalıştık.

2.6.1. Nükleer enerji santralleri

Türkiye’de yapılması planlanan nükleer santrallere toplumun yüzde 66’sı sunulan iki ifade arasından “Riskli olduğunu açıkça bile bile nükleer santral kesinlikle yapılmamalıdır” seçeneğini seçmiştir.

Nükleer enerji santrallerine dair görüşü

İlk olarak Nisan’11 Barometresi’nde, ardından Mart’12 Barometresi’nde ve şimdi 2018’de aynı şekilde sorduğumuz bu soruda, nükleer santrallere karşı çıkanların yıllar içinde arttığını görüyoruz. 2011 yılında yüzde 43 olan nükleeri destekleme oranı, 2012’de yüzde 37’ye 2018’de yüzde 34’e inmiştir.

11 Mart 2011 Japonya Fukuşima Nükleer Santrali kazası, soruyu ilk kez yönelttiğimiz araştırmadan kısa bir süre önce gerçekleşmişti. Geçen zaman içinde, Türkiye’de önce 2023 yılında faaliyete geçmesi hedeflenen Akkuyu, ardından da Sinop’ta yapımı planlanan nükleer santrallere dair tartışmalar kamuoyunu meşgul etti. Kısa bir süre önce de Enerji Bakanlığı üçüncü bir santralin daha planlanma aşamasında olduğunu duyurdu.

“Ülkemizin yarım asırlık nükleer güç santrali kurma hedefi, T.C. Hükümeti ile Rusya Federasyonu Arasında Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma'nın 12 Mayıs 2010 tarihinde imzalanmasıyla gerçekleştirmeye başlamıştır. Adı geçen Anlaşmanın gerçekleştirilmesi kapsamında Proje Şirketi, 13 Aralık 2010 tarihinde Ankara'da Akkuyu Nükleer A.Ş. adı ile kurulmuştur. Geçtiğimiz süre zarfında proje şirketi tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığında ÇED olumlu kararı (Aralık 2014) ve EPDK'dan 36 ay süreliğine elektrik üretim ön lisansı alınmıştır. Akkuyu Nükleer A.Ş.'nin hazırladığı Saha Parametreleri Raporu TEAK'e sunulmuş ve onaylanmıştır. Bu raporun onaylanmasının ardından Akkuyu Nükleer Santralının inşası için ön şart olan İnşaat Lisansı başvurusu Akkuyu Nükleer A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir. Nihai hedef ise 2023 yılında Akkuyu Nükleer Santralının ilk ünitesinin işletmeye alınmasıdır.

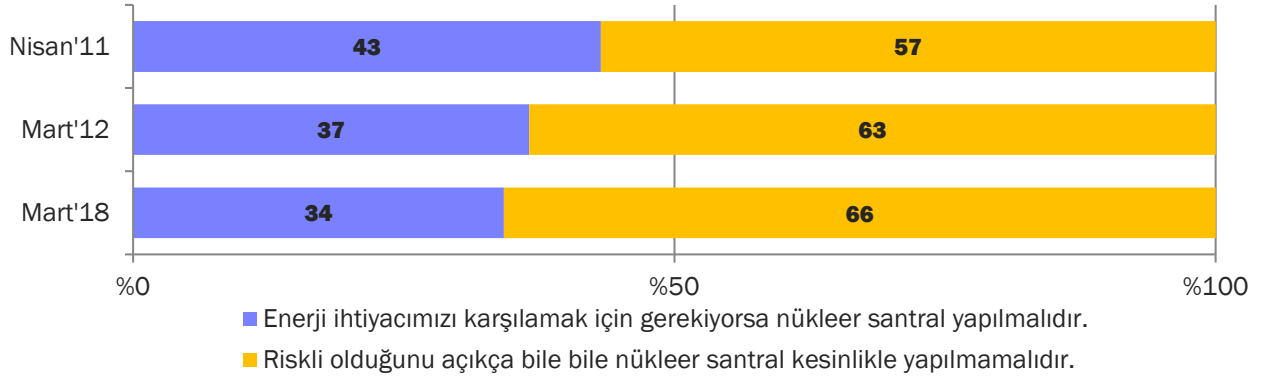
Ülkemizin ikinci nükleer santral projesi olan Sinop Nükleer Santrali için 3 Mayıs 2013 tarihinde Japonya ile nükleer santral yapımı ve işbirliğine ilişkin hükümetler arası anlaşma imzalanmıştır. Bu konuda çalışmalar devam etmektedir.

Hızla artan elektrik talebini karşılamak ve ithalat bağımlılığında kaynaklı riskleri azaltmak üzere 2023 yılına kadar 2 nükleer güç santralının devreye alınması ve 3. santralin inşasına başlanması planlanmaktadır.”

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

<http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Nukleer-Enerji>

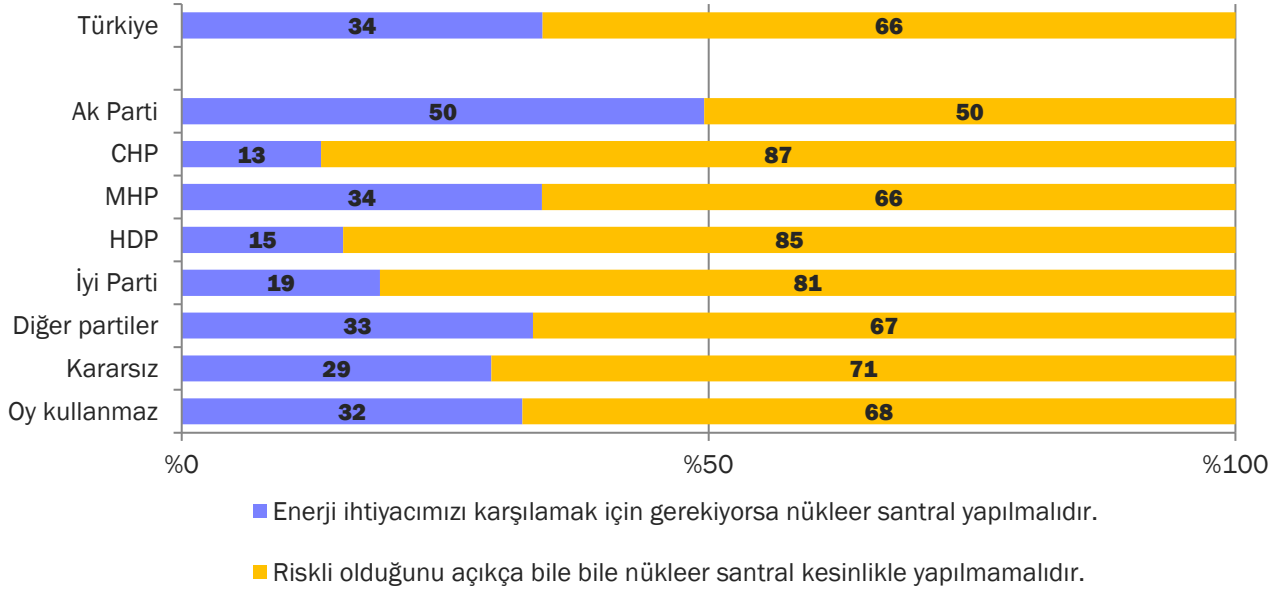
Nükleer enerji santrallerine dair görüşü

Nükleer santrallere dair görüşü şekillendiren en önemli faktör görüştüğümüz kişilerin siyasi tercihleri. Ak Parti seçmenlerinin yarısı nükleer santrale karşı değilken bu oran CHP ve HDP seçmenlerinde yüzde 15'e kadar düşüyor. MHP'liler ile kararsız olduğunu ve oy kullanmayacağını belirtenler Türkiye ortalamasına yakın bir profil sergilerken, İyi Parti seçmenlerinin de 5'te biri nükleer santrallerin yapılması gerektiği görüşünde.

Nükleer enerji santrallerine dair görüşü

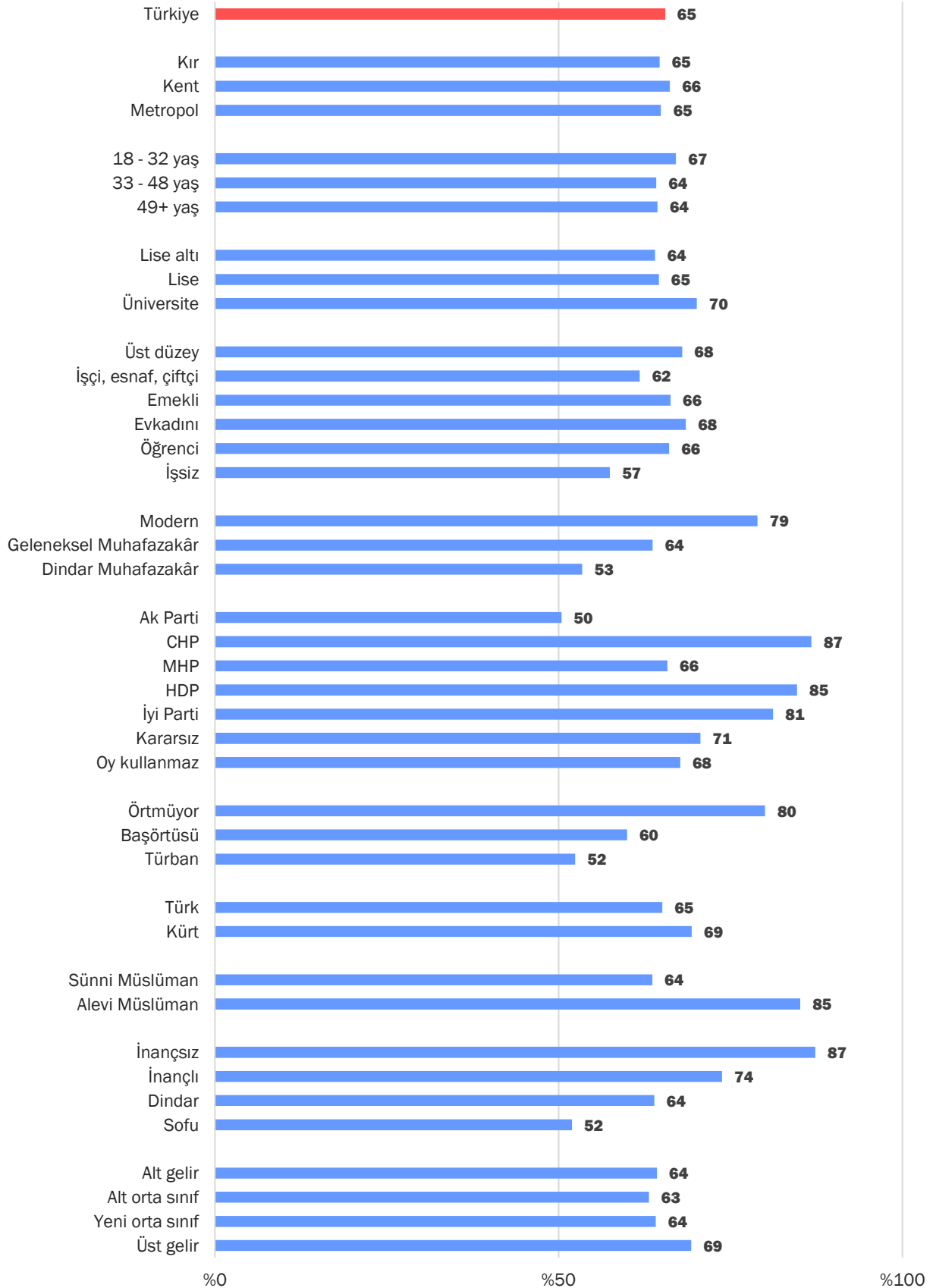
Demografik kümelerin nükleer santrallere karşı olma oranlarına bakıldığında ise, nükleer karşıtlığının siyasi tercihten sonra hayat tarzı, örtünme durumu ve dindarlığa göre farklılaştığını anlıyoruz. Modernlerin ve örtünmediğini belirtenlerin yüzde 80'i, inançsızların yüzde 87'si, Alevi'lerin ise yüzde 85'i nükleer santrallerin riskli olduğunu bile bile yapılmasına karşı.

Diğer demografik kırılımlarda, üst gelir sınıfındakilerin yüzde 69'u, üniversite mezunlarının yüzde 70'i, gençlerin de yüzde 67'si nükleer santrallere karşı olduğunu belirtiyor.

Kır, kent ve metropol ayrımı nükleer santral tartışmasında ayrışma yaratmazken, çalışma durumunda üst düzey çalışanlar ile ev kadınlarının nükleere Türkiye ortalamasından daha yüksek oranda karşı çıktığını görüyoruz.

Sonuç olarak, nükleer santrallere karşıtlık en çok siyasi tercihlere göre şekilleniyor. Kişilerin yaşadığı yerde doğrudan etkilendiği çevre sorunları ile diğer açık uçlu sorumuz olan "Çevre sorunu nedir?" sorularına verdiği cevaplar nükleer santrallere bakışa göre farklılaşmıyor. Bu durumun istisnası "bir sorun yok" diyenlerde görülüyor ve nükleer santrallerin yapılmasını destekleyenler, bir sorun olmadığını karşı olanlara kıyasla 3 puan daha fazla söylüyor.

Riskli olduğunu açıkça bile bile nükleer santral kesinlikle yapılmamalıdır.

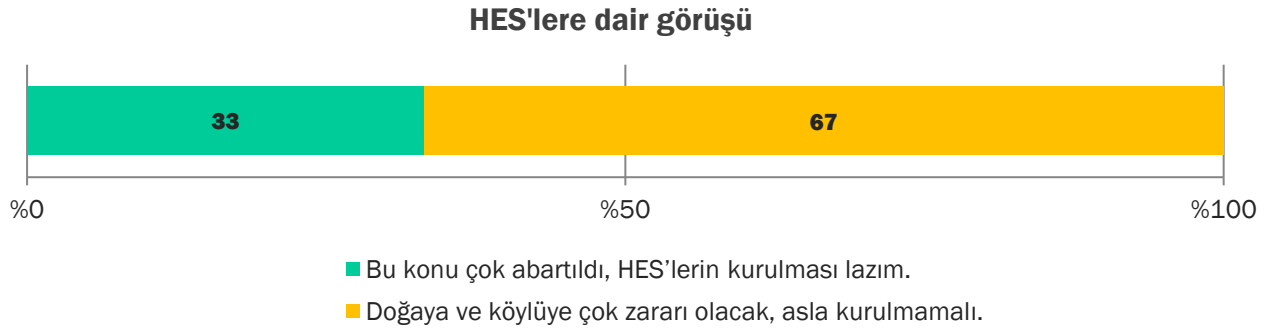

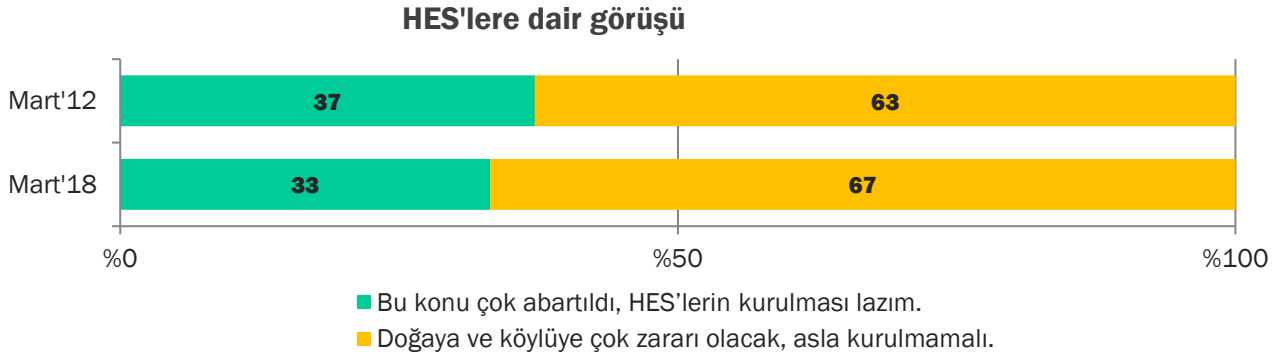
2.6.2. HES'lere dair görüşü

Türkiye’de kamuoyunda doğaya ve civarındaki köylere etkileri uzun süre tartışılan konularda bir diğeri de ülkenin çeşitli bölgelerinde dere ve nehir yataklarına kurulması planlanan hidroelektrik (HES) santrallerdi. Türkiye’de 2016 yılı sonu itibariyle 597 adet HES bulunuyor, ülke elektriğinin dörtte biri bu santrallerden üretiliyor.³ Konunun çok tartışıldığı bir dönem olan Mart 2012’de sorduğumuz soruyu bu ay araştırmamızda tekrarlayarak geçen yıllarda görüşlerin ne yönde değiştiğini ölçmeye çalıştık.

Toplum HES'lere nükleer santrallerle neredeyse aynı oranda karşı çıkmış ve yüzde 67’si sunduğumuz iki seçenek arasından “doğaya ve köylülere çok zararı olacak, asla kurulmamalı” görüşünü seçmiştir.

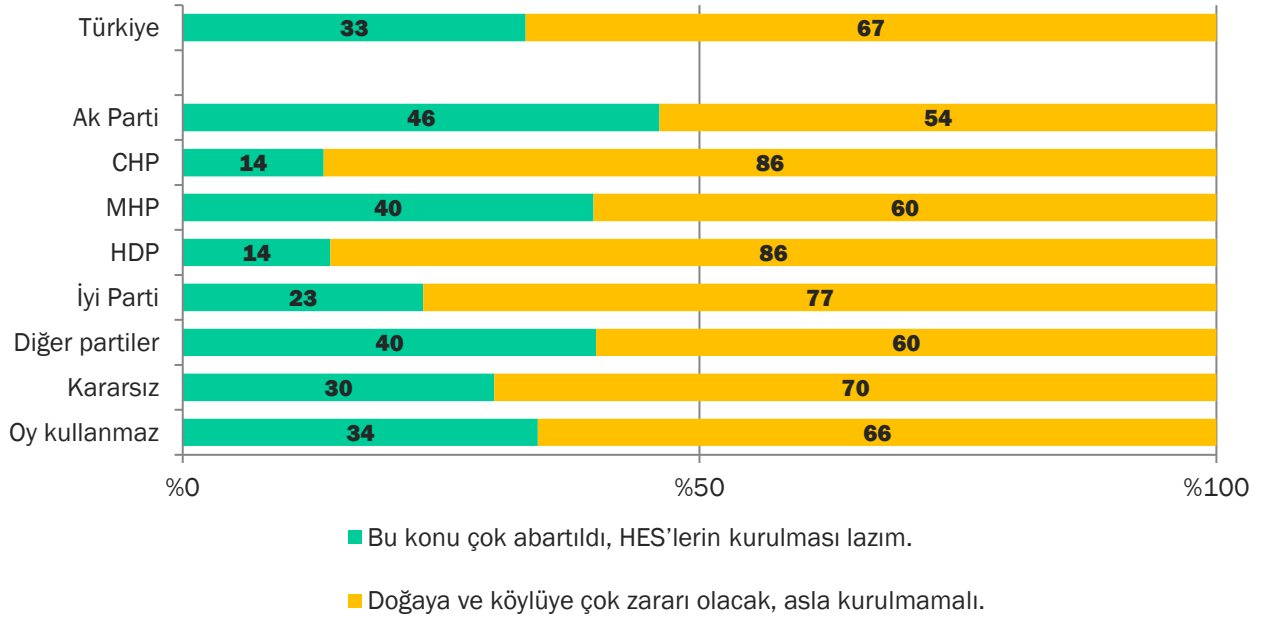
Soruyu ilk yönelttiğimiz 2012’den beri toplumun genel görüşü pek değişmemiş, HES karşıtları 4 puan artmıştır.

Tıpkı nükleer santrallerde olduğu gibi seçmen davranışlarının HES'lere olan yaklaşımı da şekillendirdiğini görmekteyiz. Ak Partili ve MHP'liler toplumun genel ortalamasından daha yüksek oranda “Bu konu çok abartıldı, HES'lerin kurulması lazım” diyorlar. Toplum genelinde her 3 kişiden ikisi HES'lere karşı çıkarken, Ak Partililerin neredeyse yarısı HES'lerin kurulması gerektiğini düşünüyor. Yine nükleere dair görüşlerde olduğu gibi, CHP'liler ve HDP'liler yüzde 86 ile en fazla karşı çıkan seçmen kümeleri olurken, İyi Partili'lerin de yüzde 77'si HES'lerin kurulmaması gerektiği yönünde görüş bildirmiş.

³ <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Hidrolik>

HES'lere dair görüşü

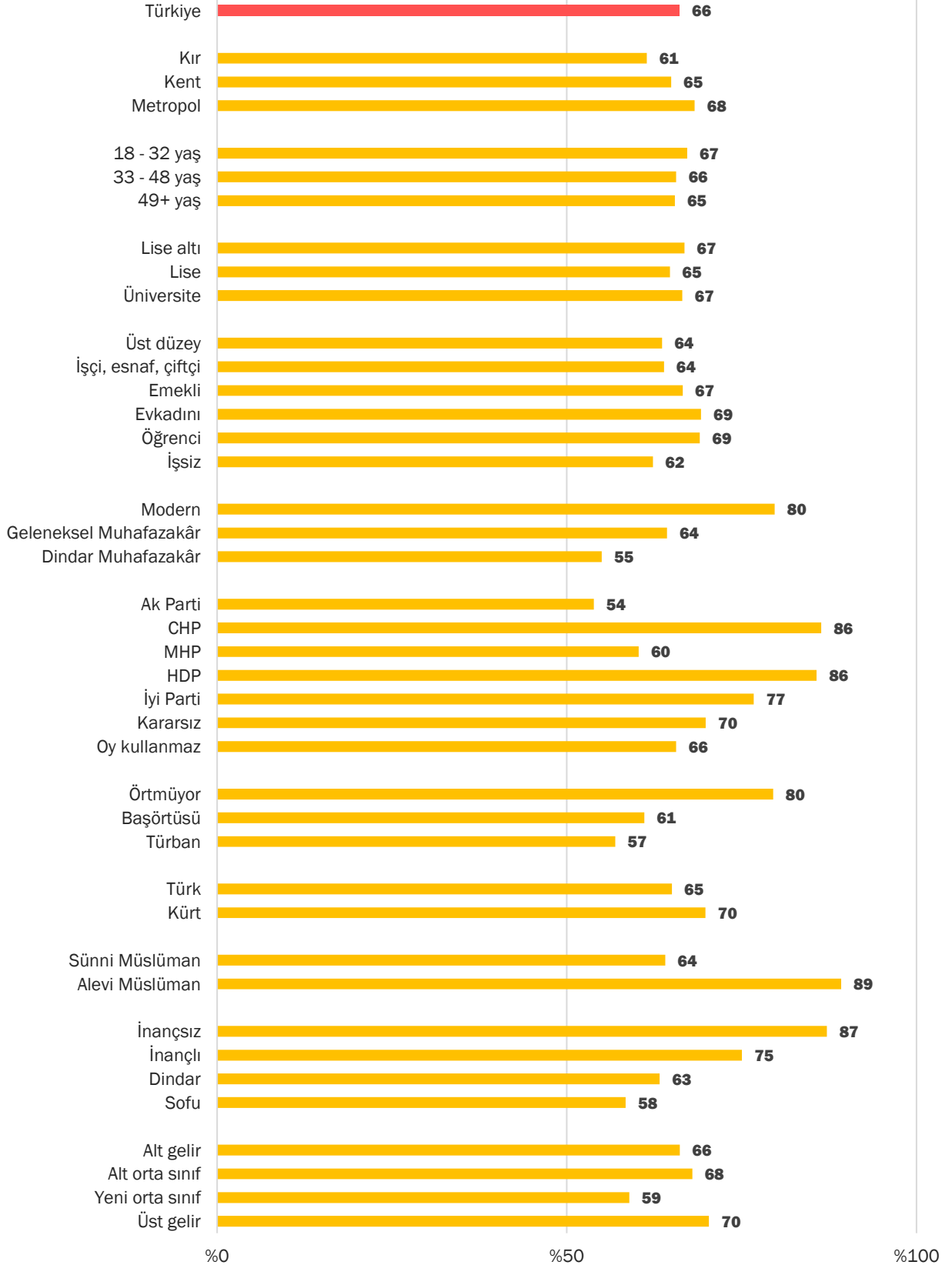

Demografik kırılımlara göre baktığımızda ise yine nükleer santrallere karşı olanlara benzer bir örüntüyle karşılaşıyoruz. Modernlerin yüzde 80'i, Alevi'lerin yüzde 89'u, inançsızların yüzde 87'si, örtünmeyenlerin yüzde 80'i HES'lerin asla kurulmaması gerektiğini söylüyor. HES karşıtlığı kırdan metropollere geldikçe artarken, dindarlık arttıkça azalıyor.

Ekonomik sınıflara göre bakıldığında ise yeni orta sınıf haricinde, sınıflar yükseldikçe karşı olanlar da artıyor. Yeni orta sınıf, yani kişi başı gelirden en alt ve üst yüzde 20'lik dilimin dışında kalan, aynı zamanda araba sahibi olan kişiler ise yüzde 59'luk karşı çıkma oranı ile Ak Partilileri, Dindar Muhafazakârları, türban kullananları ve sofuları takip ediyor. Yeni orta sınıf mensuplarının yüzde 45'inin Ak Parti seçmeni olduğunu düşünürsek, HES konusunda görüşlerinin gelir durumlarıyla değil, siyasi tercihleriyle yakından ilişkili olduğu iddia edilebilir.

HES'lerin doğaya ve köylüye çok zararı olacak, asla kurulmamalı.

HES ve nükleer santrallere dair görüşlerin toplumsal doku haritamızda nereye düştüğünü göstermek amacıyla MCA analizi gerçekleştirdik. Ortaya çıkan tabloya göre, her iki santral hakkındaki fikirlerin izdüşümleri doku haritamızda üst üste biniyor. Haritada kişilerin merkez noktasında yoğunlaştığını, aşağıdan yukarıya çıktıkça eğitim seviyesinin, gelirin arttığını; dindarlığın ve yaşın ise azaldığını göz önüne alarak, hem HES hem de nükleer santrallere karşı çıkanların sosyo-ekonomik statülerinin ülke ortalamasına yakın ya da ortalamanın üzerinde olduğunu söyleyebiliriz.

Son yıllarda Türkiye’de iklim değişikliğinin habercisi olan doğa olaylarının azalıp azalmadığı sorusunu da bu haritanın üzerine eklediğimizde, bu tür olaylar için “arttı” diyenlerin HES ve nükleer santrallere karşı çıkanlarla benzer demografik özelliklere sahip olduğunu görüyoruz.

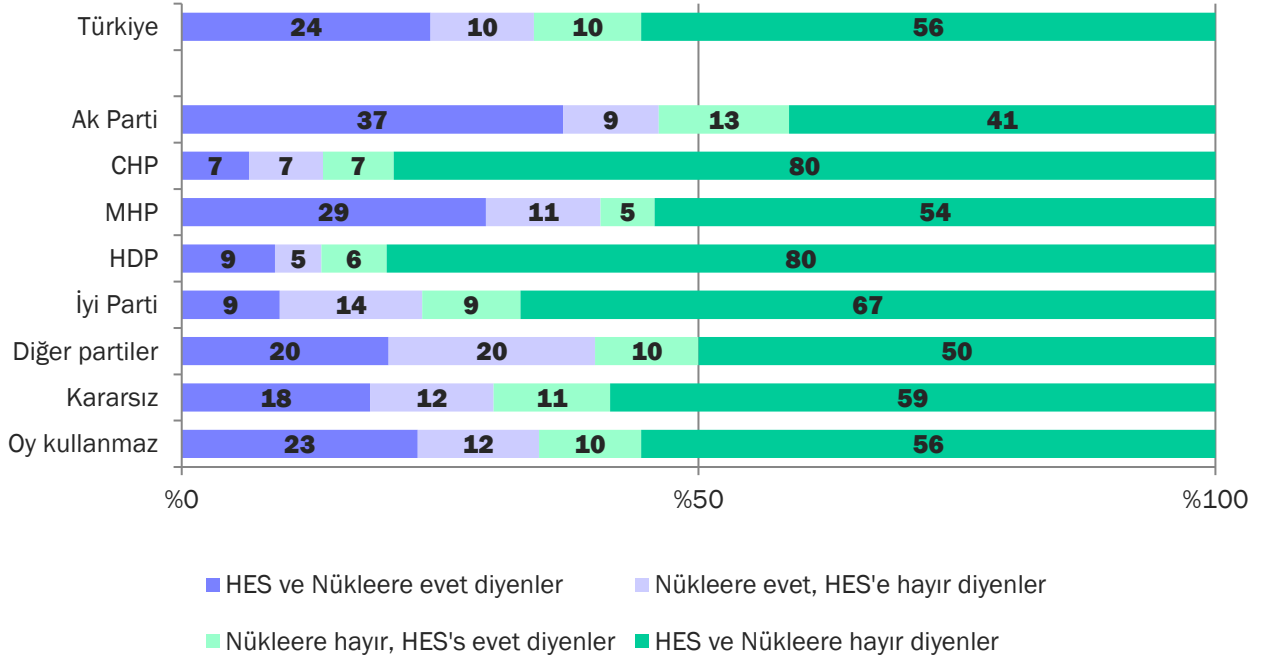
HES ve nükleer santrallere dair görüşleri tek bir grafikte toplayarak, elde ettiğimiz dört ayrı kümenin profillerine baktık.

Buna göre Türkiye 100 kişi olsaydı, 24 kişi HES ve nükleer santrallerin yapılmasını savunacak, 10 kişi, “nükleer yapılsın ama HES’ler yapılsın” derken, 10 kişi de “HES’ler gerekli nükleer santraller yapılmamalı” diyecek, kalan 56 kişi de hem HES hem de nükleer santrallere karşı çıkacaktı. Siyasi tercihlere göre her iki santrali birden en yüksek oranda destekleyen kümenin

Ak Parti seçmenleri olduğunu, onları MHP'lilerin izlediğini görüyoruz. İkisine birden karşı olma oranlarına baktığımızda ise CHP'liler ve HDP'liler öne çıkıyor.

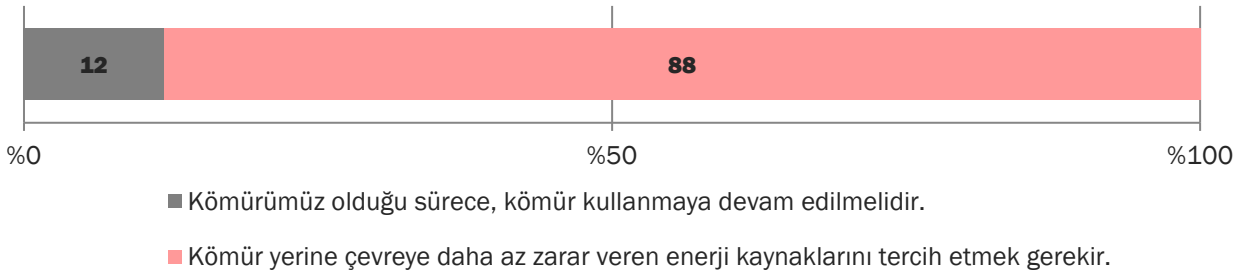
HES'lere ve nükleer enerjiye dair görüşü

2.5.1 Türkiye'de kömür üretimi

Türkiye'de kömür üretimine dair bakışı ölçebilmek amacı ile bu ay görüştüğümüz kişilere kömür üretimine dair iki cümle vererek birini seçmelerini istedik. Toplumda her 5 kişiden 4'ü "Kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarını tercih etmek gerekir" seçeneğini tercih etti.

Türkiye'de kömür üretilmesi konusunda görüşü

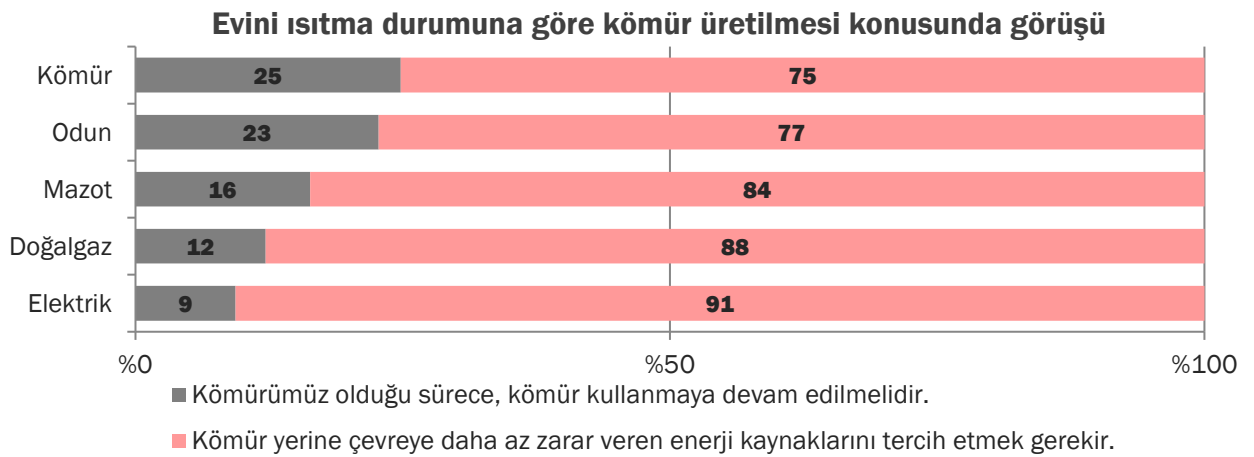
Kömür üretimine dair görüşlerde demografik kırılımların oldukça belirleyici olduğunu görüyoruz. Toplumun yüzde 17'si kömür kullanımının devam etmesi gerektiğini savunurken, bu oran kırsaldan metropole gidildikçe azalıyor: kırsal kesimde yüzde 24 iken, metropollerde 10 puan düşerek yüzde 14'e iniyor.

Eğitim ve gelir arttıka, kömüre olan destek azalıyor. Lise altı eğitlimlilerin 5'te biri "kömür kullanılmalıdır" derken, bu oran niversite mezunlarında yüzde 9.

Yaş, hayat tarzı ve dindarlıkta ise ters yönde bir eğilim görülüyor: yaş, muhafazakrlık ve dindarlık arttıka "kömür kullanılmaya devam edilmelidir" diyenlerin oranı Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmeye başlıyor.

Siyasi tercihler de yine önemli bir veri sağlıyor, HES ve nükleer santrallerde olduğu gibi Ak Partili ve MHP'liler kömüre toplumun kalanından daha yüksek oranda destek veriyor.

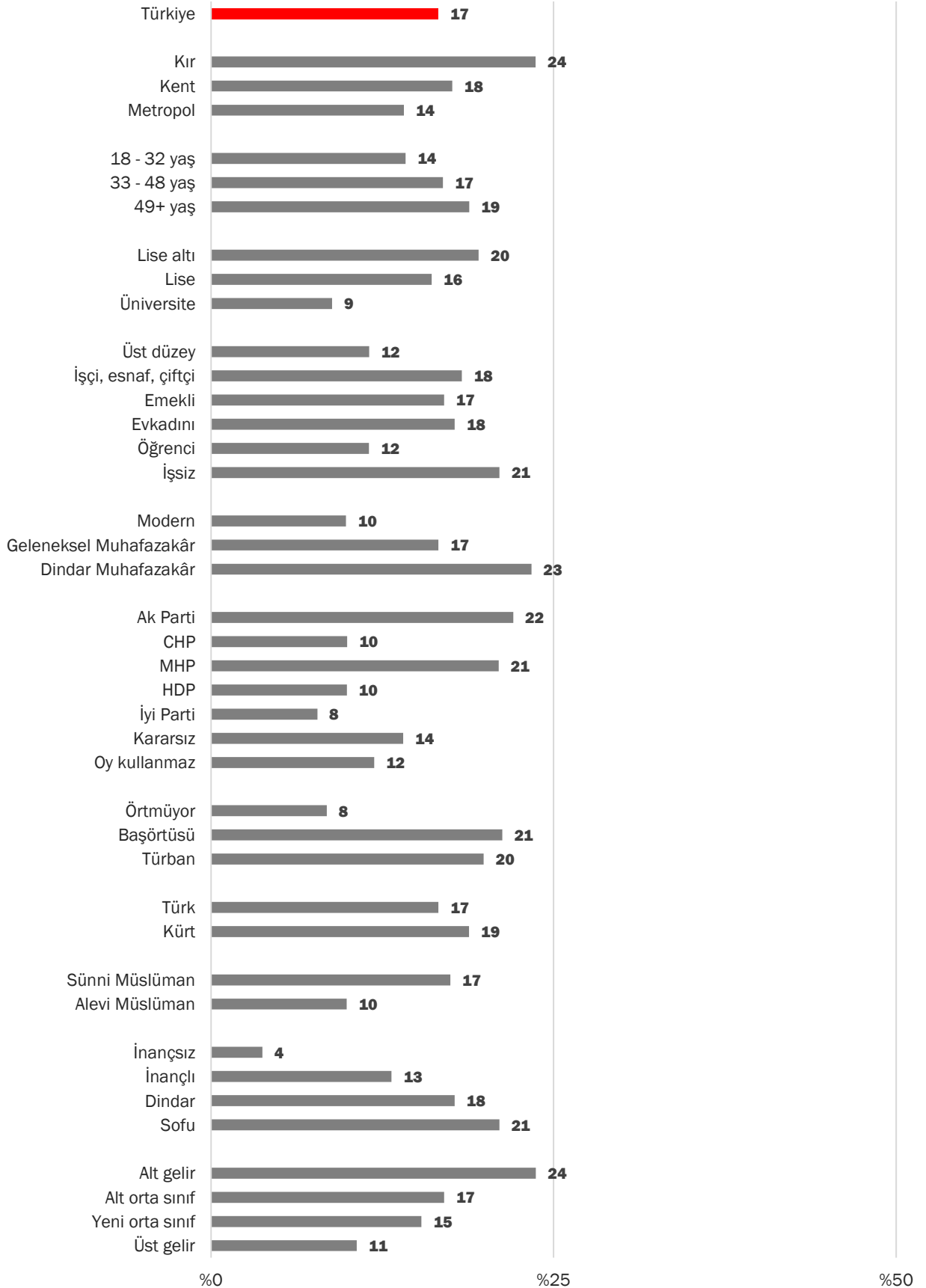
Evini odun ve kömürle ısıtanların yaklaşık dörtte biri kömürü desteklerken, elektrikle ısıtanların yüzde 9'u kömür kullanımına devam edilmesini gerektiğini düşünüyor.

Dindarlık ve hayat tarzı kömür üretilmesi konusundaki görüşlerde etkili olsa da, evini odun veya kömürle ısıtanların kömürün kullanımına devam edilmesini desteklemeleri, ekonomik boyutun da etkili olabileceğine işaret ediyor. Nitekim kişilerin ekonomik durumu sabit tutulduğunda (ekonomik sınıf veya hane geliri ile kontrollü korelasyon yapıldığında) dindarlığın ve hayat tarzının bu konudaki görüşe etkisi azalıyor.

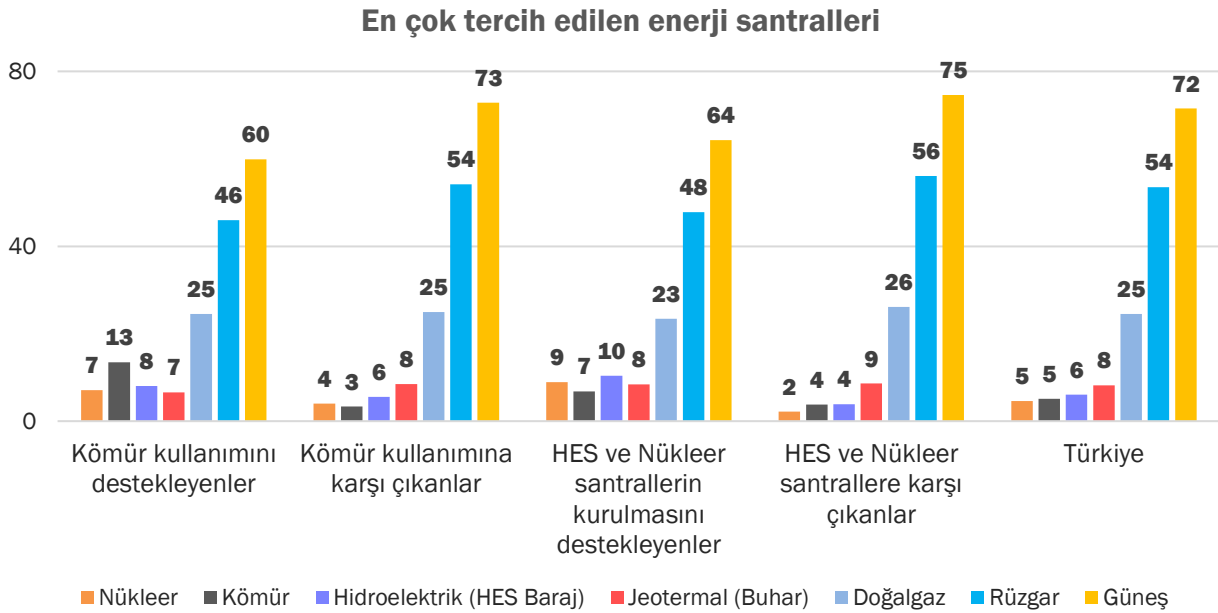

Kömürümüz olduğu sürece, kömür kullanmaya devam edilmelidir.

Son olarak görüştüğümüz kişilere “Farzedelim ki yaşadığınız yerin yanında bir enerji santrali yapılacak, hangi iki santrali öncelikli olarak tercih edersiniz?” şeklinde bir soru sorduk. En fazla iki seçeneğin seçilebildiği bu soruda toplumun büyük çoğunluğu güneş ve rüzgar santrallerini tercih etti.

En çok tercih edilen enerji santrali tipinde kömür, HES ve nükleer santrallere dair görüşlerine göre çok büyük değişiklik gözlemlenmedi ve güneş ve rüzgar her kategoride en çok tercih edilen oldu. Ancak kömür kullanıcıları destekleyenler kömürü toplum ortalamasından 8 puan daha yüksek oranda söylerken, HES ve nükleer santral yanlıları da HES ve nükleer santralleri tercih ettiğini ortalamadan 4'er puan üstünde belirtti. Doğalgaz üçüncü sırada söylenirken hiçbir kategoride farklılık göstermedi. Aynı şekilde jeotermal enerji de toplumun yüzde 8'i tarafından tercih edildi, bu durum kömür, HES, nükleer destekleyip desteklememeye göre değişmedi.

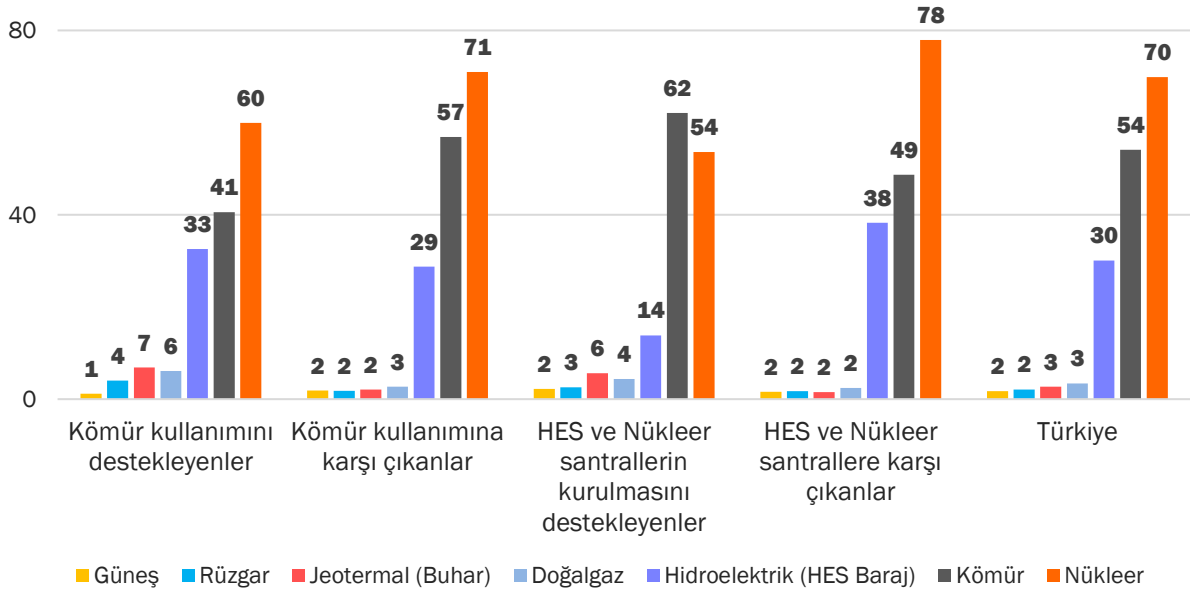

Aynı soruyu bir kez de en çok karşı çıktıkları enerji santrallerini söylemelerini isteyerek sorduk. Toplumun yüzde 70'i yaşadığı yerin yakınlarında nükleer santrallerin yapılmasını istemezken, bunu kömür yüzde 54 ve HES yüzde 30 ile takip etti.

Ortaya çıkan tabloda dikkat çekici olan ise HES ve nükleer santrallerin yapılmasını destekleyenlerin kömüre ortalamaya kıyasla oldukça yüksek oranda karşı çıkması idi. Aynı kümedekilerin yüzde 54'ü, yani yarısından fazlası ise yaşadığı yerin yakınında nükleer santrallerin kurulmasını istemediğini belirtmiş. Bu durum da bu kümedekilerin HES ve nükleer santrallere dair genel olarak “yapılmalıdır” şeklinde bir yargı taşımalarına rağmen, yaşadıkları yerin yakınında nükleer santral açılmasını istemediklerini gösteriyor.

En çok karşı çıkılan enerji santralleri

2.7. Küresel Isınma

Araştırmamızda bu ay European Social Survey⁴ tarafından Avrupa genelinde 2016 yılında gerçekleştirilmiş araştırmanın, iklim değişikliği ve enerji modülünde var olan sorulardan bir kısmını tekrarladık. Aynı zamanda iklim değişikliğine dair 2010 yılında Yale üniversitesi tarafından raporlaştırılmış bir araştırmadan da faydalandık.⁵ Bu sayede iklim değişikliğine dair görüşlerin dünya ve Avrupa ile karşılaştırmasını yapma imkanımız oldu.

Sorduğumuz ilk soru iklim değişikliğini gördüğümüz kişilere kısa bir metinle açıklayarak, küresel ısınmanın yaşandığını düşünüp düşünmediğini ölçmek üzerinedi.

“Son zamanlarda, haberlerde küresel ısınmanın (iklim değişikliğinin) giderek daha fazla yer aldığını fark etmişsinizdir. Küresel ısınma, dünyanın ortalama sıcaklığının son 150 yıldır arttığına, gelecekte daha fazla artabileceğine ve bunun sonucu olarak dünyanın ikliminin değişebileceğine işaret ediyor. Siz küresel ısınmanın yaşandığını düşünüyor musunuz?”

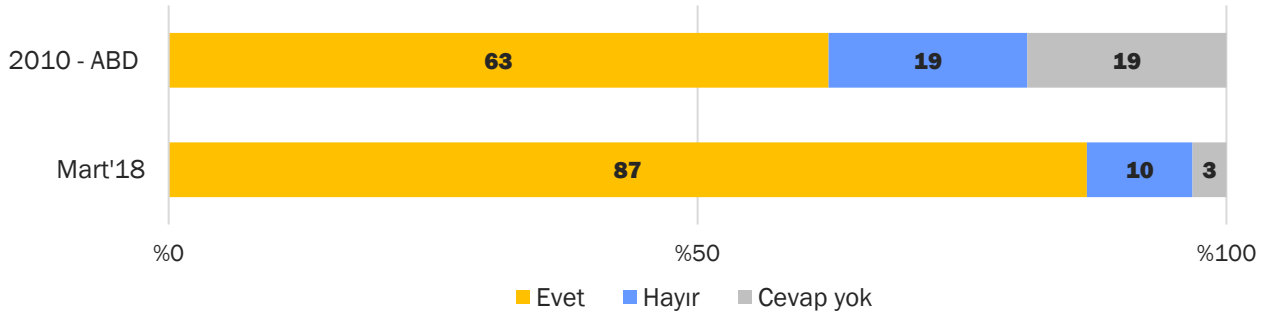
Toplumun yüzde 3’ü bu soruya yanıt vermemeyi seçerken, yüzde 87’si “Evet, küresel ısınmanın yaşandığını düşünüyorum” cevabını verdi. Aynı soru 2010 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir araştırmada sorulduğunda ise “evet” cevabının oranı yüzde 63’tü.

⁴ <http://www.europeansocialsurvey.org/>

⁵ http://climatecommunication.yale.edu/wp-content/uploads/2016/02/2010_12_Knowledge-of-Climate-Change-Across-Global-Warings-E2%80%99s-Six-Americas.pdf

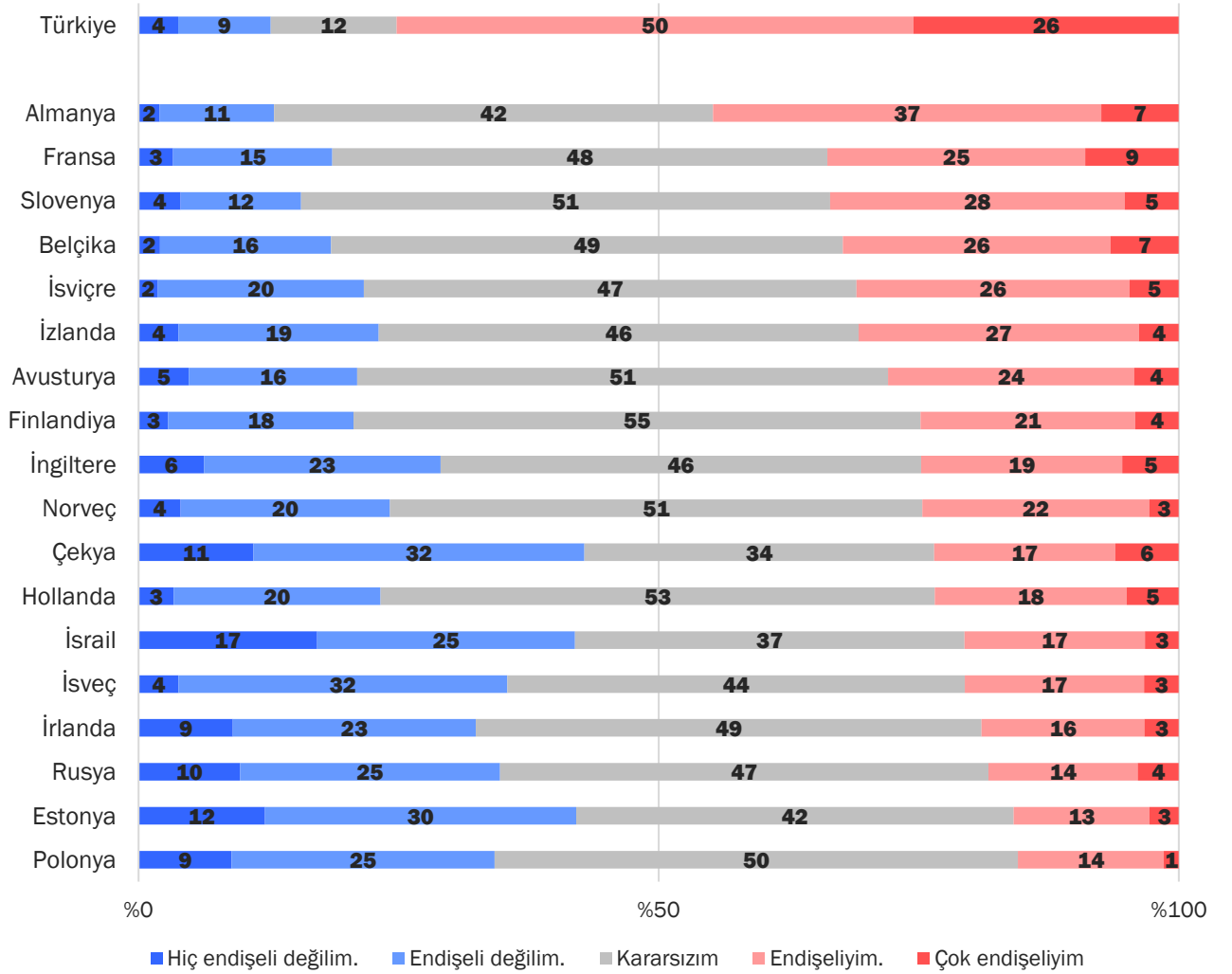
Küresel ısınmanın yaşandığını düşünüyor musunuz?

Görüştüğümüz kişilere iklim değişikliği konusunda ne kadar endişeli olduklarını sorduğumuzda ise toplumun yüzde 26'sı "çok endişeliyim", yüzde 50'si ise "endişeliyim" cevabını verdi. Diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslayınca Türkiye'nin bu soruya oldukça yüksek oranda "endişeliyim" dediğini görüyoruz. "Kararsızım" diyenler ise Avrupa ülkelerinde toplumların yaklaşık yarısına denk gelirken, Türkiye'de bu soruya vereceği cevabında kararsız olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 12'de kalmış.

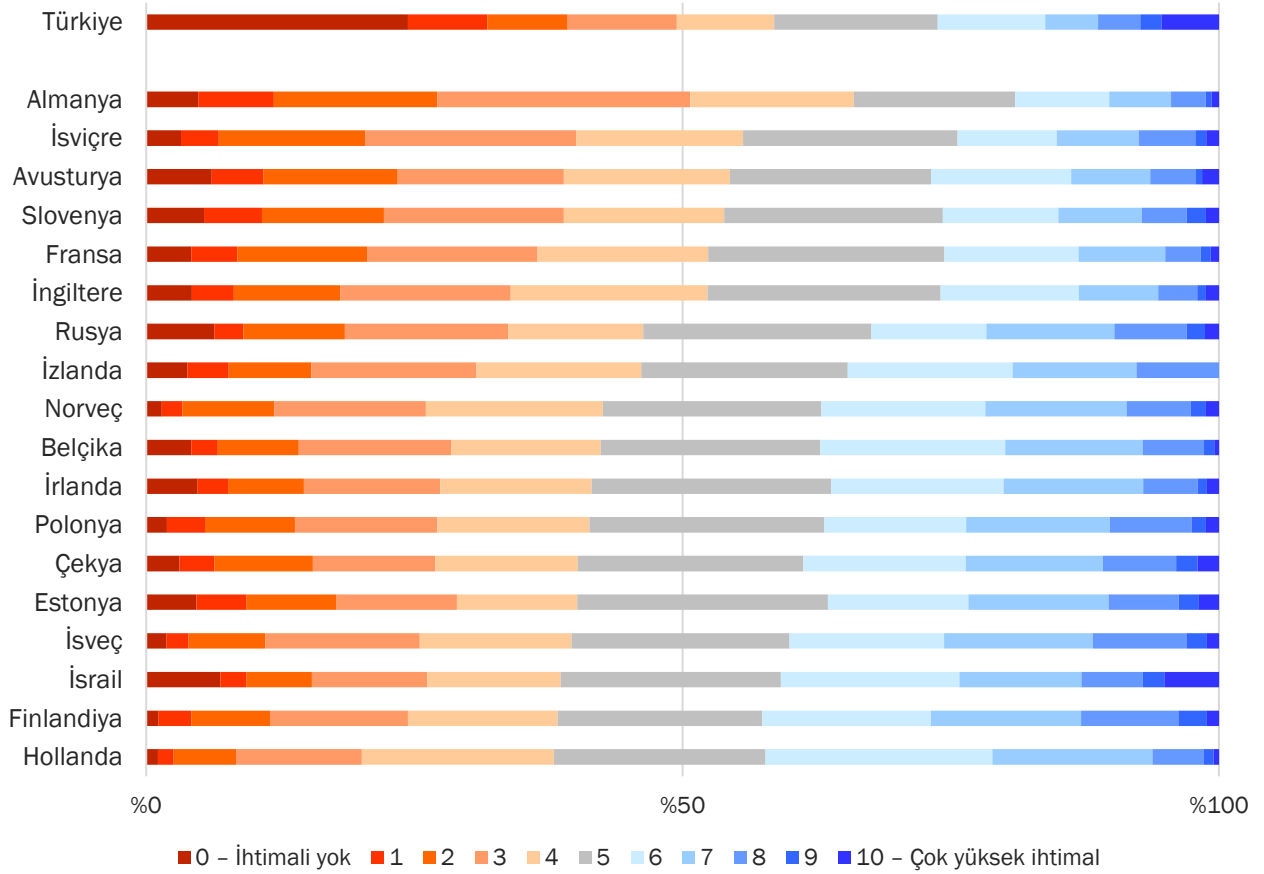

İklim değişikliği konusunda endişeli misiniz? Ne kadar endişelisiniz?

Bir başka soruda ise görüştüğümüz kişilere “Sizce iklim değişikliğini azaltmak için yeterli sayıda ülke hükümetinin harekete geçme ihtimali ne kadar var?” sorusuna 0 ile 10 arası bir puan vermelerini istedik. Türkiye, Avrupa geneline kıyasla, iki uçta olan 0 ve 10 seçeneklerini daha yüksek oranda söyledi. Kıta genelinde ülkelerin puan dağılımına bakıldığında Türkiye, yeterince ülkenin birleşip harekete geçme ihtimali konusunda karamsar ülkeler arasında.

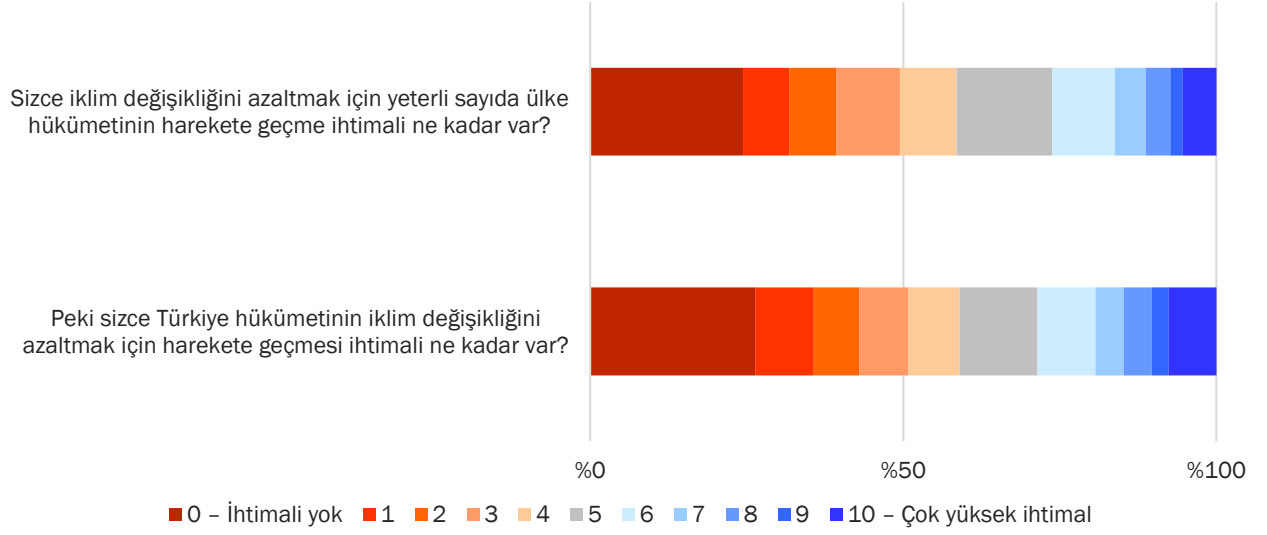
Sizce iklim değişikliğini azaltmak için yeterli sayıda ÷lke hükümetinin harekete geçme ihtimali ne kadar var?

Aynı soruyu “Peki sizce Türkiye hükümetinin iklim değişikliğini azaltmak için harekete geçmesi ihtimali ne kadar var?” şeklinde yönelttiğimizde ise aşağıdaki tablo ile karşılaştık. Buna göre her iki soruya verilen puanların dağılımı benzerlik gösterse de Türkiye hükümetinin harekete geçme ihtimali, ÷lkelerin birleşerek hareket etmesinden daha yüksek görülüyor.

Sizce iklim değişikliğini azaltmak için yeterli sayıda ÷lke hükümetinin harekete geçme ihtimali ne kadar var?

3. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

3.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırmalar, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 3-4 Mart 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye'deki 18 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,7, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,3'dür.

3.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 1 Kasım 2015 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır. Yerleşim yerleri önce kırsal/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, 30 ilin merkez dahil 100 ilçesine bağlı 147 mahalle ve köyünde 2595 kişiyle hanelerde yüzyüze görüşülmüştür. Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Gidilen il	30	Yaş grubu	Kadın	Erkek
Gidilen ilçe	100	18-32 yaş	3 denek	3 denek
Gidilen mahalle/köy	147	33-48 yaş	3 denek	3 denek
Görüşülen denek	2595	49 yaş ve üstü	3 denek	3 denek

	Düzyey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Tekirdağ
3	Ege	Denizli, İzmir, Kütahya, Uşak
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas
8	Batı Karadeniz	Samsun, Tokat
9	Doğu Karadeniz	Giresun, Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum, Kars
11	Ortadoğu Anadolu	Elazığ, Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			20,7%	20,7%
2	Batı Marmara	,7%	3,5%	,7%	4,9%
3	Ege	2,0%	4,1%	5,4%	11,5%
4	Doğu Marmara	1,3%	1,8%	5,6%	8,7%
5	Batı Anadolu	,7%	2,1%	7,2%	10,0%
6	Akdeniz	1,9%	5,5%	5,4%	12,8%
7	Orta Anadolu	,5%	2,8%	1,4%	4,7%
8	Batı Karadeniz	1,9%	3,5%	,7%	6,1%
9	Doğu Karadeniz	1,1%	2,1%		3,2%
10	Kuzeydoğu Anadolu	1,4%	1,3%		2,7%
11	Ortadoğu Anadolu	1,3%	2,9%	,7%	4,9%
12	Güneydoğu Anadolu	2,1%	3,5%	4,2%	9,7%
	Toplam	15,0%	32,9%	52,0%	100,0%

4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI

4.1. Deneklerin Profili

Cinsiyet	Yüzde
Kadın	47,9
Erkek	52,1
Toplam	100,0

Yaş	Yüzde
18 - 32 yaş	32,5
33 - 48 yaş	34,1
49+ yaş	33,4
Toplam	100,0

Eğitim durumu	Yüzde
Okuryazar değil	5,9
Diplomasız okur	3,1
İlkokul mezunu	29,2
İlköğretim / Ortaokul mezunu	15,8
Lise mezunu	28,1
Üniversite mezunu	16,8
Yüksek lisans / Doktora	1,2
Toplam	100,0

Eğitim durumu (gruplanmış)	Yüzde
Lise altı	53,9
Lise	28,1
Üniversite	17,9
Toplam	100,0

Hane kişi sayısı	Yüzde
1 - 2 kişi	22,5
3 - 5 kişi	62,7
6 - 8 kişi	12,0
9 ve daha fazla kişi	2,8
Toplam	100,0

Hayat tarzı kümesi	Yüzde
Modern	27,7
Geleneksel Muhafazakâr	46,2
Dindar Muhafazakâr	26,1
Toplam	100,0

Çalışma durumu	Yüzde
Devlet memuru	5,5
Özel sektör	5,3
İşçi	8,8
Esnaf	9,4
Tüccar / iş adamı	,9
Serbest meslek sahibi	1,8
Çiftçi, ziraatçı, hayvancı	2,5
Çalışıyor, diğer	8,3
Emekli	13,5
Ev kadını	30,2
Öğrenci	8,4
İşsiz	4,0
Çalışamaz halde	1,2
Toplam	100,0

Sosyal medya	Yüzde
Facebook	44,2
Twitter	19,8
Whatsapp	52,5
Youtube	27,1
Instagram	33,4
Diğer	1,0
İnternete giriyorum ama sosyal medyayı kullanmıyorum	7,3
İnternete hiç girmiyorum	27,1

Bu hanenin malı olan arabanız var mı?	Yüzde
Var	46,2
Yok	53,8
Toplam	100,0

Haber seyrettiği TV kanalı	Yüzde
İzlemiyorum	,6
Haberleri TV'den takip etmiyorum.	14,4
A Haber	10,0
ATV	11,6
CNN Türk	2,3
Fox TV	18,4
Haber Türk	2,1
Halk TV	1,5
Kanal 7	1,3
Kanal D	5,7
NTV	2,5
Show TV	4,4
Star TV	3,3
TRT	12,1
Ulusal Kanal	,7
Diğer kanallar	3,8
Toplam	5,5

Örtünme durumu	Yüzde
Örtmüyor	29,0
Başörtüsü	49,0
Türban	7,8
Çarşaf, peçe	,7
Görüşülen kişi bekâr erkek	13,5
Toplam	100,0

Etnik köken	Yüzde
Türk	76,6
Kürt	16,6
Zaza	1,0
Arap	2,2
Diğer	3,6
Toplam	100,0

Din/mezhep	Yüzde
Sünni Müslüman	92,7
Alevi Müslüman	4,2
Diğer	3,0
Toplam	100,0

Dindarlık	Yüzde
İnançsız	3,2
İnançlı	24,0
Dindar	59,8
Sofu	13,0
Toplam	100,0

Aylık hane geliri	Yüzde
700 TL ve altı	3,7
701 - 1200 TL	6,8
1201 - 2000 TL	37,3
2001 - 3000 TL	24,7
3001 - 5000 TL	19,7
5001 TL ve üstü	7,8
Toplam	100,0

Oturulan evin tipi	Yüzde
Gecekondu/dış sivasız apartman	3,8
Müstakil, geleneksel ev	30,9
Apartman	59,0
Site içinde	5,9
Çok lüks bina, villa	,4
Toplam	100,0

Ekonomik sınıflar	Yüzde
Alt gelir	18,9
Alt orta sınıf	35,0
Yeni orta sınıf	24,1
Üst gelir	22,0
Toplam	100,0

Ekonomik sınıflar	Yüzde
Alt gelir	18,9
Alt orta sınıf	35,0
Yeni orta sınıf	24,1
Üst gelir	22,0
Toplam	100,0

4.2. Çevre Bilinci ve Çevre Koruma

Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz?	Yüzde
Soba/odun	16,9
Soba/kömür	15,3
Soba/gaz	1,2
Soba/elektrik	2,1
Kombi/mazot	1,7
Kombi/doğalgaz	47,0
Merkezi sistem/kömür	5,2
Merkezi sistem/mazot	,3
Merkezi sistem/doğalgaz	4,7
Klima	4,3
Diğer	1,4
Toplam	100,0

Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz? (yakacak türüne göre gruplanmış)	Yüzde
Odun	16,9
Kömür	20,4
Doğalgaz	52,9
Elektrik	6,3
Mazot	2,0
Diğer	1,4
Toplam	100,0

Evinizi nasıl ısıtıyorsunuz? (ısıtma cihazına göre gruplanmış)	Yüzde
Soba	35,5
Kombi	48,7
Merkezi sistem	10,1
Klima	4,3
Diğer	1,4
Toplam	100,0

Ülke için aşağıdakilerden hangisi daha önemlidir?	Yüzde
Şahsi araba	31,4
Toplu taşıma	50,5
Taksi	1,4
Bisiklet	1,2
Motor	1,2
Yürüyerek	13,1
Diğer	1,1
Toplam	100,0

Çevre sorunu deyince aklınıza ne geliyor? (gruplanmış)	Yüzde
Hava kirliliği	17,9
Altyapı ve ulaşım sorunları	17,1
Kirlilik	14,9
Atıklar	13,7
Çevre kirliliği	11,0
Gürültü kirliliği	4,3
Çarpık kentleşme	4,3
Doğal çevrenin tahribatı	4,2
İklim değişikliği	2,4
İnsan	1,9
Su kirliliği	1,7
Çevre sorunu yok	,8
Diğer	5,7
Toplam	100,0

Çevre sorunu deyince aklınıza ne geliyor?	Yüzde
Doğru fikri var	29,8
Genel bir fikri var	24,0
Dar bir görüşü var	30,0
Yanlış bir fikri var	7,6
Cevap yok	8,6
Toplam	100,0

Çöplerinizin hepsini aynı yere mi atıyorsunuz? Kağıtları, plastikleri, cam şişeleri ayırıyor musunuz?	Yüzde
Hepsini bir atıyorum, ayırtmıyorum	74,2
Ayırttırıp çöpe koyuyorum	19,2
Cam / kağıt konteynırına atıyorum	6,6
Toplam	100,0

Evinize aldığınız beyaz eşya, ampül gibi ürünleri tercih ederken daha çok neye dikkat edersiniz?	Yüzde
Enerji verimliliğine, çevreye etkisine.	60,6
Fiyatına, maliyetine	39,4
Toplam	100,0

Sizce son yıllarda Türkiye'de sel, fırtına, aşırı sıcaklık, kuraklık gibi düzensiz hava olayları arttı mı, azaldı mı?	Yüzde
Arttı.	76,3
Değişen bir şey olmadı	17,2
Azaldı.	6,5
Toplam	100,0
Sizce son yıllarda yaşadığınız yerde hava kirliliği arttı mı, azaldı mı?	Yüzde
Arttı.	68,0
Değişen bir şey olmadı	22,0
Azaldı.	10,0
Toplam	100,0
Sizce son yıllarda yaşadığınız yerde hava kirliliği arttı mı, azaldı mı?	Yüzde
Arttı.	68,0
Değişen bir şey olmadı	22,0
Azaldı.	10,0
Toplam	100,0
Türkiye'de yapılması planlanan nükleer enerji santralleri etrafındaki tartışmalarla ilgili fikrinizi aşağıdaki cümlelerden en iyi hangisi açıklıyor?	Yüzde
Enerji ihtiyacımızı karşılamak için gerekiyorsa nükleer santral yapılmalıdır.	34,3
Riskli olduğunu açıkça bile bile nükleer santral kesinlikle yapılmamalıdır.	65,7
Toplam	100,0
HES'lerle (Hidroelektrik santral) ilgili fikrinizi aşağıdaki cümlelerden en iyi hangisi açıklıyor?	Yüzde
Bu konu çok abartıldı, HES'lerin kurulması lazım.	33,2
Doğaya ve köylüye çok zararı olacak, asla kurulmamalı.	66,8
Toplam	100,0
Baraj yapmak için bazı bitki ve hayvan türleri feda edilebilir.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	37,8
Yanlış	30,9
Ne doğru ne yanlış	13,3
Doğru	15,0
Kesinlikle doğru	3,0
Toplam	100,0

Çevre kirliliğinin nedeni büyük şirketlerin kaynakları sınırsız kullanmalarıdır.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	4,8
Yanlış	9,1
Ne doğru ne yanlış	16,2
Doğru	48,3
Kesinlikle doğru	21,7
Toplam	100,0

Çevreyi, ormanları koruyalım derken ekonomik olarak geri kalmak doğru değil.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	10,3
Yanlış	18,2
Ne doğru ne yanlış	26,9
Doğru	35,1
Kesinlikle doğru	9,5
Toplam	100,0

Çevreyi kirleten şirketlere, daha caydırıcı cezalar verilmelidir.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	1,4
Yanlış	2,1
Ne doğru ne yanlış	7,0
Doğru	44,0
Kesinlikle doğru	45,5
Toplam	100,0

Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.	Yüzde
Kesinlikle yanlış	38,1
Yanlış	29,6
Ne doğru ne yanlış	12,2
Doğru	13,4
Kesinlikle doğru	6,8
Toplam	100,0

Yaşadığınız yerde sizin hayatınızı doğrudan etkileyen çevre sorunu nedir? (gruplanmış).	Yüzde
Hava kirliliği	17,6
Çevre kirliliği	10,7
Çöp, atıklar	8,7
Altyapı ve ulaşım sorunları	8,5
Trafik, araba gürültüsü, egzoz kirliliği	7,2
Gürültü kirliliği	4,2
Çarpık kentleşme	3,3
Su kirliliği	2,9
Doğal çevrenin tahribatı	1,8
Sanayi atıkları	,9
İklim değişikliği	,9
Diğer	7,7
Bir sorun yok	9,5
Cevap yok	16,1
Toplam	100,0

Yaşadığınız yerde sizin hayatınızı doğrudan etkileyen çevre sorunu nedir?	Yüzde
Somut çevre sorunu	27,5
Genel çevre sorunu	9,2
Kirlilik	19,4
Gürültü	4,2
Dar çevresinde sorun	7,5
Sorun yok	9,5
Yanlış anlamış	6,7
Cevap yok	16,1
Toplam	100,0

En çok hangi ikisini öncelikli olarak TERCİH EDERSİNİZ?	Yüzde
Kömür	5,2
Hidroelektrik (HES Baraj)	5,7
Doğalgaz	24,2
Nükleer	4,5
Rüzgar	52,8
Güneş	70,5
Jeotermal (Buhar)	7,9

En çok hangi ikisine KARŞI ÇIKARSINIZ?	Yüzde
Kömür	53,1
Hidroelektrik (HES Baraj)	30,2
Doğalgaz	3,3
Nükleer	68,2
Rüzgar	2,1
Güneş	1,6
Jeotermal (Buhar)	2,9

Türkiye'de kömür üretilmesi konusunda şimdi okuyacağım cümlelerin hangisine katılıyorsunuz?	Yüzde
Kömürümüz olduğu sürece, kömür kullanmaya devam edilmelidir.	17,2
Kömür yerine çevreye daha az zarar veren enerji kaynaklarını tercih etmek gerekir.	82,8
Toplam	100,0

Küresel ısınma, dünyanın ortalama sıcaklığının son 150 yıldır arttığına, gelecekte daha fazla artabileceğine ve bunun sonucu olarak dünyanın ikliminin değişebileceğine işaret ediyor. Siz küresel ısınmanın yaşandığını düşünüyor musunuz?	Yüzde
Evet	86,8
Hayır	10,0
Cevap yok	3,2
Toplam	100,0

İklim değişikliği konusunda endişeli misiniz? Ne kadar endişelisiniz?	Yüzde
Hiç endişeli değilim.	4,0
Endişeli değilim.	9,2
Kararsızım	12,1
Endişeliyim.	49,6
Çok endişeliyim	25,1
Toplam	100,0

Sizce iklim değişikliğini azaltmak için yeterli sayıda ÷lke hükümetinin harekete geçme ihtimali ne kadar var?	Yüzde
0 - İhtimali yok	24,0
1	7,2
2	7,3
3	10,0
4	9,0
5	15,0
6	10,4
7	5,2
8	4,0
9	2,2
10 - Çok yüksek ihtimal	5,7
Toplam	100,0

Peki sizce Türkiye hükümetinin iklim değişikliğini azaltmak için harekete geçmesi ihtimali ne kadar var?	Yüzde
0 - İhtimali yok	25,9
1	9,2
2	7,1
3	7,7
4	8,1
5	12,4
6	9,9
7	4,8
8	4,6
9	2,7
10 - Çok yüksek ihtimal	7,6
Toplam	100,0

Binalarda enerjinin yatılım vs. ile verimli olarak kullanılması (sizce öncelikli mi, değil mi?)	Yüzde
Öncelikli değil	6,2
Kararsızım	15,8
Öncelikli	78,0
Toplam	100,0

Toplu taşımanın artırılması ve yaygınlaştırılması (sizce öncelikli mi, değil mi?)	Yüzde
Öncelikli değil	10,3
Kararsızım	14,7
Öncelikli	75,0
Toplam	100,0

Güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi (sizce öncelikli mi, değil mi?)	Yüzde
Öncelikli değil	2,2
Kararsızım	12,6
Öncelikli	85,1
Toplam	100,0

Enerji konusunda bağımsız olmak için yerli kaynakların kullanılması (sizce öncelikli mi, değil mi?)	Yüzde
Öncelikli değil	4,8
Kararsızım	17,5
Öncelikli	77,6
Toplam	100,0

Az enerji tüketen araç ve ürünlere vergi indirimi getirilmesi (sizce öncelikli mi, değil mi?)	Yüzde
Öncelikli değil	5,4
Kararsızım	14,1
Öncelikli	80,6
Toplam	100,0

5. TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Barometre raporlarında yer alan tüm bulgular, araştırmaların saha çalışmalarında görüşülen kişilerle yüz yüze yapılan anketlerde sorulan sorulara dayandırılmaktadır. Bazı sorular ve cevap seçenekleri sonrasında kısaltılarak veya basitleştirilerek, raporda gündelik dilde kullanılan terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin kendini ne kadar dindar gördüğüne dair soruya cevaben “İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri” için, raporda kısaca “inançlı” ifadesi kullanılmaktadır. Bu bölüm hem Barometre raporunu eline ilk defa alanlar için, hem de terimlerle ilgili açıklamaya ihtiyaç duyanlar için hazırlanmıştır. İlk tabloda terimler ve açıklamaları, daha sonraki tablolarda bu terimlerin kaynağı olan soru ve cevap metinleri yer almaktadır.

	AÇIKLAMA
ALEVI MÜSLÜMAN:	Kendi din / mezhebini Alevi Müslüman olarak tanımlayan kişi
ALT ORTA SINIF:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ama otomobili olmayan kesim
ALT SINIF:	Kişi başı geliri en düşük olan yüzde 20'lik kesim
ARAP:	Kendi etnik kökenini Arap olan tanımlayan kişi
BAŞÖRTÜLÜ:	Kendisi veya erkekse eşinin başörtüsü ile örtündüğünü belirten kişi
ÇARŞAF:	Kendisi veya erkekse eşinin çarşafa örtündüğünü belirten kişi
DINDAR:	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri
DINDAR MUHAFAZAKÂR:	Kendi hayat tarzını dindar muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
GELENEKSEL MUHAFAZAKÂR:	Kendi hayat tarzını geleneksel muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
İNANÇLI:	İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri
İNANÇSIZ:	Dinin gereklerine pek inanmayan biri
KENT:	Nüfusun 4000'in üstünde olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
KIR:	Nüfusun 4000'in altında olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
KÜRT:	Kendi etnik kökenini Kürt olan tanımlayan kişi
METROPOL:	Nüfusu en yüksek 15 şehrin bütünleşik şehir merkezi sınırlarındaki yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
MODERN:	Kendi hayat tarzını modern olarak tanımlayan kişi
ÖRTÜNMEYENLER:	Kendisi veya erkekse eşinin örtünmediğini belirten kişi
SOFU:	Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri
SÜNNİ MÜSLÜMAN:	Kendi din / mezhebini Sünni Müslüman olarak tanımlayan kişi
TÜRBANLI:	Kendisi veya erkekse eşinin türbanla örtündüğünü belirten kişi
TÜRK:	Kendi etnik kökenini Türk olan tanımlayan kişi
ÜST SINIF:	Kişi başı geliri en yüksek olan yüzde 20'lik kesim
YENİ ORTA SINIF:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ve otomobili olan kesim

ZAZA:

Kendi etnik kökenini Zaza olan tanımlayan kişi

**ÇOKLU
İLİŞKİSELLİK/MÜTEKABİLİYE
T ANALİZİ (ÇMA)
(MULTIPLE
CORRESPONDENCE
ANALYSIS)**

Nominal-kategorik veriler arasında bulunan ilişkilerin yapısını ve aralarındaki olası örüntüleri iki boyutlu bir düzlemde göstermeye yarayan bir veri analizi tekniğidir. Mütekabiliyet Analizinin (MA) ikiden fazla değişkenli, büyük veri setlerine uygulanması ihtiyacına karşılık verir.

ÇMA, 60'lı yıllarda matematikçi ve dilbilimci Jean-Paul Benzécrici'nin çalışmaları ile şekillenmiş, 80'lerde hakkındaki araştırmaların İngilizceye çevrilmeye başlanması ve Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün makalelerinde bu yönteme yer vermesi ile bu alandaki çalışma ve yayınlar hızla artmıştır.

5.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler

Kendinizi, hayat tarzı bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?

Modern

Geleneksel Muhafazakâr

Dindar Muhafazakâr

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?

Türk

Kürt

Zaza

Arap

Diğer

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?

Dinin gereklerine pek inanmayan biri

İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri

Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri

Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebınız nedir?

Sünni Müslüman

Alevi Müslüman

Diğer

Yerleşim Kodu (Örneklemeden gelen veri)

Kır

Kent

Metropol

Eşiniz veya siz, sokağa çıkarken başınızı örtüyor musunuz? Nasıl örtüyorsunuz?

Örtünmüyor

Başörtüsü

Türban

Çarşaf

Bekâr erkek

Ekonomik sınıflar (Hanedeki kişi sayısı, hane geliri ve otomobil sahipliği kullanılarak hesaplanıyor)

Alt sınıf

Alt orta sınıf

Yeni orta sınıf

Üst sınıf